

MARINEBLAD

NUMMER 1 | FEBRUARI 2014 | JAARGANG 124

UITGAVE VAN DE KONINKLIJKE VERENIGING VAN MARINEOFFICIEREN

- Nooit meer draagvlak?
- Missieverslag Zr. Ms. Johan de Witt
- De onderzeeboot in het oorlogsrecht

KVMO

www.kvmo.nl

inhoud

10X

AAN HET WOORD

COLUMNS

- 3 **VOORZITTER KVMO**
- 15 **SERGEI BOEKE**
- 21 **KO COLIJN**

MENSEN

- 16 **VANUIT HET BUITENLAND**
Rob de Wit
- 26 **JONGEREN 10X**
Sophie Schouten
- 27 **POSTACTIEVEN**
De werkgroep vroeger en nu
- 31 **IN MEMORIAM**

ACTUEEL / KENNIS

- 4 **OPINIE**
Nooit meer draagvlak?
- 10 **OPERATIES**
Missieverslag Zr. Ms. Johan de Witt
- 22 **INTERNATIONAAL RECHT**
De onderzeeboot in het oorlogsrecht

v

VASTE RUBRIEKEN

- 9 **CARTOON**
- 9 **OPROEP**
- 18 **BOEKEN**
- 30 **KVMO ZAKEN**
Activiteiten Werkgroep Jongeren
- 31 **ACTIVITEITEN**
Afdelingen

ISSN: 0025-3340

Hoofredactie:KLTZ ing. M.E.M. de Natris
Mw. drs. M.L.G. Lijmbach**Eindredactie**

Mw. drs. M.L.G. Lijmbach

Artikelencommissiedrs. A.A. Bon, LTZA 1 mr. M.D. Fink,
LTZT 1 F.G. Marx MSc., LTZSD 2 OC N. de Lange
Bc., LTZE 2 OC dr. ir. W.L. van Norden,
LTZ 2 OC drs. R.M. de Ruiters,
MAJMARNS R.A.J. de Wit**Medewerkers:**mw. drs. Z. Borgeld-Guman, mr. S. Boeke,
prof.dr. J. Colijn, KLTZT H. Boomstra (cartoon)
AVDD (foto's, tenzij anders vermeld)**Adres redactie**Wassenaarseweg 2
2596 CH Den Haag
Tel. 070-383 95 04
marineblad@kvmo.nl
www.kvmo.nl**Vormgeving**Frank de Wit
Tel. 038-455 17 54**Drukwerk**Épos|Press
Postbus 1070
8001 BB Zwolle**Advertenties**

070-383 95 04

AbonnementenVoor leden van de KVMO is het Marineblad gratis. Informatie over het lidmaatschap van de KVMO staat op:
www.kvmo.nl/veelgestelde-vragen
Niet-leden betalen € 49,50 (NL) of € 69,50 (buitenland) per jaar.**Copyright Marineblad**Overname van artikelen is enkel toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie en onder uitdrukkelijke vermelding van de bron. Artikelen in het Marineblad vertolken niet noodzakelijk de visie van het hoofdbestuur van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren of van de redactie. De inhoud van artikelen blijft geheel voor verantwoording van de auteur(s). Richtlijnen voor het schrijven en aanleveren van artikelen zijn in te zien op **www.kvmo.nl/marineblad**.**Adreswijziging**Zo tijdig mogelijk schriftelijk doorgeven aan:
Secretariaat KVMO
Antwoordnummer 93244
2509 WB Den Haag
(geen postzegel nodig)
of **secretariaat@kvmo.nl****Foto cover:**

In december 2013 ontvingen 350 militairen van marine, land- en luchtmacht a/b Zr. Ms. Johan de Witt de medaille voor hun bijdrage aan de EU-antipiraterijoperatie Atalanta. (foto: EU Naval Force Media and Public Information Office)

column

De eerste maand van 2014 ligt al weer achter ons. Het kerstverlof en de kerstgedachten zijn naar de achtergrond verdwenen en het is weer *'business as usual'*. In augustus is het 100 jaar geleden dat de Eerste Wereldoorlog, WOI, uitbrak. Komend jaar zullen we in het Marineblad geregeld aandacht schenken aan dit (trieste) jubileum. Deze maand doen we dit met een foto uit het archief van het NIMH, op de achterkant.

Gelukkig voor Nederland zijn we tijdens WOI neutraal gebleven en heeft de KM zich niet in het strijdgeweld hoeven te mengen. Deze neutraliteit ging niet op in WOII. De Nederlandse krijgsmacht, inclusief de KM, bleek niet opgewassen te zijn tegen het moderne leger van de bezetter. Jarenlange bezuinigingen en de 'gebroken geweermentaliteit' hadden ertoe bijgedragen dat de krijgsmacht zich in een deplorabele toestand bevond.

Hoe staat de KM er nu voor? In dit Marineblad kunt u het missieverslag lezen van Zr. Ms. Johan de Witt. Commandant KTZ Frank Foreman blikt terug op een zeer geslaagde Joint (EUNAVFOR) missie in de Indische Oceaan. Mede dankzij de Nederlandse inbreng is de piraterij zo goed als een halt toegeroepen. Dit succes heeft de Tweede Kamer doen besluiten om in 2014 de Nederlandse bijdrage te continueren in het belang van de Nederlandse economie. Dit belang is voor uw en mijn portemonnee moeilijk te kwantificeren. We lijken immers in ons dagelijks leven weinig te merken van het succesvol bestrijden van piraterij. Zou het wel mogelijk zijn om een directe link te leggen tussen de acties rond de Hoorn van Afrika en de portemonnee van de Nederlander, dan zou het artikel 'Nooit meer draagvlak?' van prof. dr. Jan van der Meulen niet geschreven zijn. Daarin betoogt hij dat militaire missies, zoals de nieuwe missie naar Mali, weliswaar politiek breed worden gesteund maar dat ze een beperkt maatschappelijk draagvlak hebben. We zullen ermee moeten leven, zo stelt hij.

Dat maatschappelijk draagvlak is echter hard nodig om de politiek te bewegen het defensiebudget te verhogen. Defensie zal de Nederlandse samenleving dus meer inzicht moeten geven in haar baten voor die samenleving. Want de baten van Defensie kunnen leiden tot minder overheidsuitgaven en dus tot minder belastingen voor de burgers.

In het Artikel 'De onderzeeboot in het oorlogsrecht' geeft LTZ1 mr. Martin Fink aan dat van oudsher bij iedere grote technologische ontwikkelingen het nieuwe wapensysteem langs de lat van het oorlogsrecht wordt gelegd. Zo ook in de aanloop naar WOI, wat betreft de onderzeeboot. Verschillende keren is geprobeerd de onderzeeboot te verbieden vanwege de spanning tussen de aard van de opdracht en humanitaire overwegingen (het redden van drenkelingen). Nederland heeft hier nog nooit een standpunt over ingenomen. Misschien komt deze spanning ooit wel aan de orde. De komende decennia zal de KM immers nog over onderzeeboten beschikken: de minister heeft in de Tweede Kamer aangegeven dit jaar een plan van aanpak aan te bieden over de vervanging van de Walrus-klasse. De komende jaren zullen ook de M-Fregatten en de Mijnenbestrijdingscapaciteit moeten worden vervangen. Afhankelijk van de invulling van deze projecten zal blijken of de politiek de lessen heeft geleerd van de vorige eeuw.

Veel leesplezier. <

weblog voorzitter
www.kvmo.nl

@voorzitter_kvmo

Blauwhelmen voor Mali

Nooit meer draagvlak?

Norbert Klein, fractievoorzitter van 50Plus, probeerde het in de laatste ronde van het parlementaire debat over Mali nog maar eens. Ging de regering haar best doen het maatschappelijk draagvlak voor deze missie te verstevigen? Waarop minister Timmermans de lof van het brede politieke draagvlak zong – belangrijk genoeg, maar dat was niet waar Klein het over had.

Desgevraagd zag minister Hennis in Nieuwsuur (12 december jl.) wel degelijk een 'schone taak' voor zichzelf en voor de minister van Buitenlandse Zaken om ook de bevolking te overtuigen van 'nut en noodzaak' van deze uitzending. Maar is de publieke stemming over Mali nog vatbaar voor politieke overtuigingskracht? Bij Uruzgan lukte het niet en bij Kunduz nog minder. Bij de anti-piraterij missie wel, maar dat was uitzonderlijk. Nogal vanzelfsprekend, betrekkelijk onzichtbaar en vooral: erg veilig, riep die missie amper publiek debat op. De Tweede Kamer was unaniem voor, inclusief SP en PVV, die laatste partij alleen niet voor zover het een EU-missie was.

Maar met Mali is de scepsis in de samenleving terug en is de kloof tussen politiek (meerderheid voor) en maatschappelijk draagvlak (meerderheid tegen) onmiskenbaar. Is hij zelfs onoverbrugbaar? Staan we in Nederland zo chronisch wantrouwend tegenover riskante militaire missies dat alleen nog lippendienst aan draagvlak kan worden bewezen? En moeten we daar dan maar mee leven of wordt dat langzamerhand een onhoudbaar democratisch tekort? In dit artikel neem ik de publieke stemming over Mali nader onder de loep. Wat zeggen de peilingen, wat vinden de reageerders, hoe berichten de media? Waar staan de experts? Al met al doe ik een selectieve maar beredeneerde greep

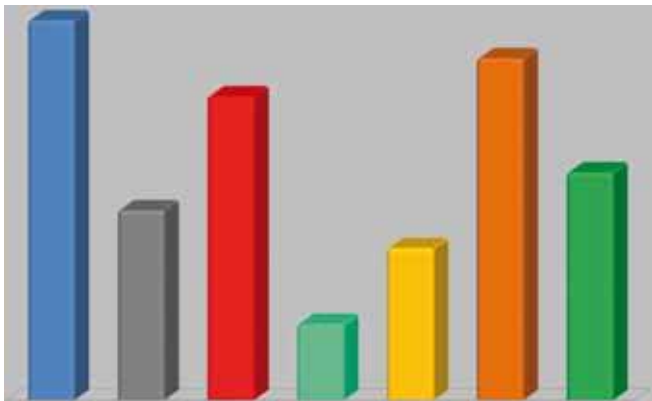
uit het publieke *discours*. Hoe dat zich verhoudt tot de politieke besluitvorming, is de centrale vraag, waarop ik een antwoord zoek.

Peilingen en commentaren

Volgens onderzoek van EenVandaag (9 -11 december jl.) is de helft van de Nederlandse bevolking (50%) tegen deelname aan de missie in Mali, terwijl 33% voor is. Daarbij wordt aangetekend dat bij het begin van Uruzgan 57% tegen was en bij Kunduz 68%. Gevraagd naar het 'hoofddoel' – 'de VN wil vrede en veiligheid in Mali herstellen' – denkt 60% van de ondervraagden dat dat niet gehaald zal worden. Evenveel mensen verwachten dat de Nederlandse missie – 'Nederlandse troepen gaan verkenningssmissies uitvoeren in het roerige noorden van het land' – meer 'vechtmisssie' dan 'verkenningsoperatie' zal worden. Bijna iedereen (87%) 'verwacht ook dat de militairen in gevechtsituaties terecht zullen komen'. Tenslotte is vastgesteld dat alleen bij de achterban van CDA, D66 en ChristenUnie meer dan de helft de missie steunt.

Een peiling van Maurice de Hond bevestigt in grote trekken deze teneur. Samengevat in De Telegraaf (15

Met alle voorbehoud van dien, opiniepeilingen zijn een onvermijdelijk en onmisbaar ijkpunt bij maatschappelijke debatten.

december jl.): 'Het sturen van Nederlandse militairen naar Mali kan niet rekenen op grote steun onder de Nederlandse bevolking. Een kwart staat achter missie, bijna de helft (43%) is ertegen'. Op site van De Hond heb ik de details van het onderzoek niet aangetroffen, en bij EenVandaag laat de transparantie over de precieze vraagstelling te wensen over. Als het nergens anders gebeurt, valt te hopen dat het ministerie van Defensie zelf opnieuw onderzoek laat doen, op de betrouwbare en systematische wijze die bij Uruzgan werd gehanteerd. Openbaarmaking is dan wel weer gewenst, anders weten we nog niks.

Met alle voorbehoud van dien, opiniepeilingen zijn een onvermijdelijk en onmisbaar ijkpunt bij maatschappelijke debatten. Hoe iets precies gevraagd wordt, welke representativiteit de steekproef mag claimen, in hoeverre ondervraagden op de hoogte zijn van een kwestie, dat doet er allemaal toe en het vergt een kritische blik. Maar hoe dan ook nestelt zich in het debat via de peilingen een idee van meerderheid versus minderheid, van brede eenstemmigheid of diepe verdeeldheid. Voor reageerders op het bericht over de peiling van De Hond in De Telegraaf is de kennelijke kloof tussen politiek besluit en publieke afkeer, een logische steen des aanstoots. Hoe kan het dat de Tweede Kamer instemt met een besluit dat zo duidelijk indruist tegen wat de Nederlandse bevolking vindt? Een zinloze missie, weggegooid geld, vergeefse slachtoffers onder de militairen, en ook: 'Het is een cadeautje van de PvdA aan vriendje Koenders'. (Gomarus, 15 december jl., 11:55). Van de meer dan veertig reacties is er maar één bij waarin de missie gerechtvaardigd wordt:

'Als wij een geloofwaardige en effectieve defensie voor ons land willen hebben moeten we die bedreigingen opzoeken en in hun kern uitroeien. Dat soort dingen doe je, zoals in Mali, niet alleen, het moet in VN en NAVO verband. Des te langer de westerse wereld treuzelt, des te groter de kans dat het probleem hierheen komt.' (Dirk T., 15 december, 11:31)

Dit standpunt sluit naadloos aan bij wat De Telegraaf zelf vindt (2 november jl.), blijkens haar hoofdredactioneel commentaar, direct na het verschijnen van de Artikel-100 brief van de regering. De opmaat van het commentaar klinkt nog wat cynisch:

'Met het aantreden van oud-minister Bert Koenders als speciale vertegenwoordiger van de Verenigde Naties in Mali kon het niet uitblijven: ons land gaat een substantiële bijdrage leveren aan de VN-macht die de rust en orde in het Afrikaanse land dient te herstellen.'

Maar vervolgens worden het doel van de missie en de deelname van Nederland ondubbelzinnig onderschreven. Samengevat: Islamitisch-extremisme in Mali bedreigt de stabiliteit van Europa en het aanpakken ervan is dus ook in het (economisch) belang van Nederland. Meedoen helpt bovendien bij de lobby voor een zetel in de VN-Veiligheidsraad. Besef van de risico's voor de militairen is geboden en vraagt op voorhand om een exit-strategie. Aldus het commentaar van De Telegraaf en het politieke gewicht daarvan is vast en zeker zwaarder dan dat van alle lezersreacties bij elkaar.

Het valt op dat de grote landelijke dagbladen in Nederland (De Telegraaf, de Volkskrant, NRC Handelsblad, Trouw) die toch vaak genoeg van mening verschillen, zich bij het besluit om aan een militaire missie te beginnen haast altijd achter de regering scharen. Dat was bij Uruzgan het geval, en dat gebeurt met betrekking tot Mali opnieuw. Niet zonder vijven en zessen, en niet zonder karakteristiek verschil in toonzetting, maar toch. Er zit hier kennelijk een reflex die maakt dat de krant zich met haar officiële, (hoofd) redactionele gezag voegt naar het parlementair gesteunde regeringsbesluit om militairen uit te zenden. Dat zegt overigens niets over de verdere berichtgeving in de grote vier dagbladen. Aan onthullende reportages, kritische analyses en scherpe columns geen gebrek.

Koenders-missie

Onthullingen over de achterkamers van de besluitvorming zijn altijd spannend om te lezen en dragen op hun beurt bij aan de transparantie van de democratie. Dus bravo voor de Volkskrant (19/20 oktober jl.) die reconstrueerde hoe VVD en PvdA vrij worstelden over Mali. Naar verluidt konden beide partijen het niet eens worden over meedoen aan de trainingsmissie van de Europese Unie en scheepten ze zichzelf en Nederland uiteindelijk op met een inlichtingenmissie. Mali, zo moeten wij begrijpen, was de wensdroom van de PvdA (zie ook Vrij Nederland, 7 december jl.) en de nachtmerrie van de VVD. Dat bleek koren op menigeens molen. Op zich is het ook alleszins legitiem om zo'n gegeven in het publieke debat en in de politieke arena uit te spelen. Zelfs al zou de tegenstelling in werkelijkheid minder rechtlijnig zijn dan de journalistieke versie wil doen geloven, hij is te aantrekkelijk om te negeren. Het is ook zeker een relevante vraag of de deelname van Nederland aan deze missie bevordert is door de omstandigheid dat Bert Koenders aan het hoofd van Minusma staat. De Telegraaf weet het wel zeker (zie boven), maar ik zou nog wel wat hard bewijs willen zien. En dan nog, hoe laakbaar is het eigenlijk? Maakt dat er een PvdA-missie van? Landgenoten op zware internationale posten, dat is vaak een *mixed blessing*. Zo is het nog steeds een interessante vraag welk verschil Jaap de Hoop Scheffer maakte voor de

Nederlandse deelname aan ISAF. Als secretaris-generaal van de NAVO mengde hij zich herhaaldelijk in Haagse debatten, zowel tijdens de aanvankelijke besluitvorming als halverwege de rit. Dat werd hem aan het Binnenhof niet door iedereen in dank afgenomen, maar vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid was het zo logisch als wat. Maar werd Uruzgan daarmee een CDA-missie? Nogmaals, het is *gefundenes Fressen* om politieke tweespalt, aangedikt of niet, te exploiteren. Als PVV'er Raymond de Roon in de Tweede Kamer zegt, tot in zijn verworpen motie toe, dat we na de Kunduz-missie nu ook een Koenders-missie hebben, is dat best grappig.

Minder grappig is de retorische wending waarbij het ineens over het 'baantje' van Koenders gaat of om dat van Frans Timmermans. Heel wat internetfora staan bol van dergelijke op de man gespeelde hoortaal – dat is nu eenmaal de favoriete stijlfiguur van het digitale ageren en reageren. Maar ook deftiger commentatoren willen wel goede sier maken als cynische standwerker. Dirk-Jan van Baar werpt een reeks valide bedenkingen op over de volgens hem onnavolgbare 'Haagse wereldpolitiek'. Maar goedkoop is hij ook: 'Geen wonder dat Henk & Ingrid denken dat het in de buitenlandse politiek alleen nog om de baantjes draait.' (de Volkskrant, 4 november jl.). Gerry van der List neemt de aantijging tenminste nog voor eigen rekening, maar geeft er ook een nare draai aan. Boven zijn stuk staat: 'Levens riskeren voor een schouderklopje'. De slotzin luidt:

'Binnenkort zullen we Hennis vast charmant zwaaiend voor een Apache-helikopter ergens in Timboektoe

of zo zien poseren. En dan maar hopen dat er niet tegelijkertijd een groepje Nederlanders door een Malinese bembom wordt opgeblazen bij de pogingen het aanzien van Frans Timmermans te vergroten.' (Elsevier, 6 november jl.)

Helemaal nieuw is dit niet, ik herinner mij goed hoe na het politieke eindspel rond Uruzgan, deze of gene meende dat Wouter Bos bij de nabestaanden van omgekomen militairen langs moest, om het vergeefse offer uit te leggen. Maar nu gebeurt het dus al op voorhand, de tegelijkertijd gepolitiseerde en op de persoon gespeelde beschuldiging, over de rug van eventuele slachtoffers onder de soldaten. Juist hier wordt een grondregel van fatsoenlijk debat overtreden: onderscheid maken tussen meningsverschillen over de missie enerzijds en gemeenschappelijk respect voor de militairen anderzijds. Reageerders en columnisten doorkruisen soms die stilzwijgende afspraak. Deels komt dat door het genre dat ze beoefenen, deels is het behaagzucht voor de bühne.

Eigenlijk geloof ik niet dat de meeste mensen vatbaar zijn voor dit venijn, maar de suggestie dat politici bij het najagen van baantjes letterlijk over lijken gaan kan, als hij maar vaak genoeg wordt rondgestrooid, het publieke debat behoorlijk vergiftigen.

Gevaar als obsessie

Daar komt bij dat de risico's die militairen lopen, nog weer meer nadruk krijgen, zo lijkt het, dan altijd al het geval was. In de berichtgeving over de missie naar Mali, is de toevoeging 'gevaarlijk', verplichte

Bert Koenders, sinds mei vorig jaar hoofd van MINUSMA. Op de foto bezoekt hij Kidal, Mali, tijdens de tweede ronde van de presidentsverkiezingen, augustus 2013. (UN Photo/Blagoje Grujic)

'In beginsel is er niets raars aan de inzet van Nederlandse militairen in Mali'. Op de foto het gebied rond Gao, waar Nederlandse militairen worden ingezet. (UN Photo/Marco Dormino)

bijsluiter en voornaamste toetssteen geworden. 'Zeer gevaarlijk' en 'bloedlink' doen er nog een schepje bovenop. Het interview in Nieuwsuur met de minister van Defensie, waaraan ik in het begin refereerde, is in dit opzicht typerend. Hoe beducht moeten we zijn voor 'ontvoeringen' van commando's, zaagde de journalist de minister door, want haar voorganger had het die ochtend zelf gezegd op de radio.

Zie ook een overigens prima interview van Ron Linker (12 december jl.) met president Ibrahim Keita van Mali, waar de onvermijdelijke vraag wordt gesteld hoeveel risico's de Nederlanders gaan lopen. De president vond het wel meevallen, het was immers geen oorlog meer in zijn land? Ik moest denken aan een interview van een Nederlandse journalist met president Karzai, begin februari 2006, toen de Tweede Kamer moest besluiten over Uruzgan. Of het niet heel erg gevaarlijk was, werd Karzai zo hardnekkig gevraagd, dat hij even uit zijn rol viel. 'U moet niet zo bang zijn', berispte hij de vragensteller. 'Als u zo bang bent, hoe kunt u dan uw land verdedigen?'

De obsessie met de risico's van missies is geen journalistieke uitvinding maar weerspiegelt een bredere maatschappelijke ontwikkeling. Die betreft de verabsolutering van veiligheid in het algemeen, in allerlei sectoren van de samenleving, en die is diep doorgedrongen in het *discours* over militaire missies. De Tweede Kamer maakte van eigen transporthelikopters zo'n groot punt omdat zij vindt dat die de veiligheid van de militairen ten goede komen. Om de zelfde reden begonnen de bonden *en plein public* over de kwaliteit van de uniformen, die te wensen over zou laten. Op zichzelf is dat soort zorgen volkomen gerechtvaardigd, en natuurlijk is het van groot belang om te taxeren hoe riskant een missie is en hoe de militairen zich daartegen zo goed mogelijk kunnen wapenen. De aanvaardbaarheid van risico's is een politieke, professionele en publieke afweging die er altijd in hoge mate toe doet. Maar nu dreigt hij niet zelden de discussie te overwoekeren en

militairen. De gesneuvelden in Uruzgan bijvoorbeeld, maakten indruk in de samenleving en werden betreurd. Maar op zichzelf vormden ze niet de doorslaggevende reden waarom het draagvlak voor die missie smal was – min of meer vanaf het begin.

'Als u zo bang bent, hoe kunt u dan uw land verdedigen?'

Dat neemt niet weg dat ook de verwachtingen van de publieke opinie hoog opgeschroefd zijn, als het gaat om de veiligheid van de militairen. Die verwachtingen werken door in het politieke debat van Den Haag en via die omweg in de operationele praktijk, straks in Mali. Op een bepaalde manier is er in dit opzicht juist niet sprake van een kloof tussen, laten we zeggen staat en samenleving, maar eerder van een innige verstrengeling. Die maakt het zowel bij de politieke besluitvorming als tijdens de militaire uitvoering lastig om eigen verantwoordelijkheden waar te maken binnen een steeds kleinere speelruimte.

Een doodgewone missie

Afgezien van het al te langdradige getouwtrek over helikopters, vond ik het plenaire debat in de Tweede Kamer redelijk overtuigend. De ernst is evident, de argumentatie welhaast uitputtend en de geïnformeerdeheid behoorlijk. Hoorzittingen werpen hun vruchten af en natuurlijk alle andere beschikbare expertise. Wetenschappers hebben op opiniepagina's heel wat inzichten aangedragen die pleiten voor de noodzaak en het nut van deze missie in het algemeen en voor het belang van Nederlandse deelname in het bijzonder. De zware jongens van Clingendael en het The Hague Centre for Strategic Studies wierpen hun gewicht in de schaal, weliswaar niet zonder mitsen en maren. Andere deskundigen kwamen met tegengeluiden, vanuit allerlei invalshoeken en ervaringen. Goed beredeneerde pleidooien tegen Minusma – of minstens ter relativering

van zijn bereik – zijn belangrijk en gezaghebbende antigeluiden hadden nog wel beter benut kunnen worden in het debat.

Maar de Tweede Kamer is natuurlijk geen wetenschappelijk platform en aan het eind van de dag is haar instemming met het besluit van de regering door en door politiek, in de goede zin van het woord. NRC Handelsblad ((13 november) kapittelde in haar standpuntbepaling over Mali de argumenten van SP en PVV om tegen te stemmen. Over die argumenten valt zeker te twisten, maar is unanimité in de Tweede Kamer het hoogste goed? Het contrast met de publieke opinie zou nog groter en schrijnender zijn geweest. Dat brengt mij terug bij mijn centrale vraag naar de verhouding tussen de publieke stemming over deze missie en de politieke besluitvorming. Hoe moet hier de conclusie luiden?

Op de keper beschouwd gaat het, naar mijn mening, om een heel normale uitzending, doodgewoon haast. Daarmee bedoel ik niet dat het een makkelijke opgave wordt en evenmin wuif ik de risico's weg. Maar in aanmerking genomen de wereld waarin wij leven en het internationale veiligheidsbeleid waar we deel van uit maken, is er in beginsel niets raars aan de inzet van Nederlandse militairen in Mali. Het was bij wijze van spreken evenmin vreemd geweest als we mee waren gaan doen aan de robuuste interventiemacht van Monusco, die zowaar blijkt bij te dragen aan enige stabilisatie in Congo. Ik maak me sterk dat die missie ook operationele 'ogen en oren' heeft. Ik had het Kamerdebat wel eens willen horen over een artikel-100 brief terzake, het publieke debat kan ik zo uittekenen. Bloedlink!

Wel of niet meedoen aan een VN-missie is ook een kwestie van opportuniteit, in de neutrale zin van het woord, op het snijvlak van internationale ontwikkelingen en binnenlands-politieke dynamiek. Dat de ene missie het wel wordt en de andere niet, kan met van alles te maken hebben, ja, een landgenoot op een cruciale plek inbegrepen. Nogmaals, wat is daar eigenlijk tegen? Maar als het ook maar enigszins klopt dat Mali in feite een normale missie is voor de Nederlandse krijgsmacht, dan wordt de publieke afkeer ervan des te pijnlijker. Zeker, die afkeer vloeit in belangrijke mate voort uit wat vooraf ging aan militaire avonturen en uit wat er verder allemaal aan de hand is in onze samenleving. Maar toch, in theorie zou het te doen moeten zijn om deze uitzending op zijn eigen merites te beoordelen. En de voors en tegens, juist ook in het publieke debat, nuchter te wegen, net als straks de gebeurtenissen in Mali zelf, goed of slecht. Dus ja, het is een goed plan wanneer de beide meest betrokken ministers zo vaak als maar kan over de missie in gesprek gaan op alle mogelijke podia van Nederland. En als hij tijd heeft zou ik de Commandant der Strijdkrachten meenemen.

Immers, iedere missie leunt zwaar op militair advies en op alle professionele kennis die in de krijgsmacht beschikbaar is. Daarom is het niet alleen goed dat de generaal Tom Middendorp in het openbaar gehoord wordt en zich laat interviewen, maar ook dat hij tijdens het debat in de Tweede Kamer, zo nu en dan in beeld is. Hij kijkt toe en denkt er het zijne van, maar er gaat van zijn aanwezigheid

hoe dan ook iets geruststellends uit. Terecht merkten sommige Kamerleden op dat ze het niet beter wilden weten dan de CDS. Natuurlijk, de militaire organisatie heeft belang bij militaire missies en in het verleden heeft die aandrang, achteraf gezien, wel eens fout uitgepakt. Ook in dit opzicht is het makkelijk om in de cynische modus te schieten.

Maar zou generaal Middendorp deze missie naar Mali werkelijk voor zijn verantwoording nemen, als hij zelf niet volledig overtuigd was van de werkbaarheid ervan – inbegrepen de toereikendheid van andermans helikopters en in China vervaardigde uniformen? Ik wil niet naïef zijn, maar dat weiger ik te geloven. De minister heeft inmiddels Kamervragen over het uniform beantwoord. Het bericht over de 'inferieure kwaliteit' ervan blijkt een canard. Niettemin, ook de gedroomde roadshow van minister en generaal gaat Nederland niet over de streep trekken. Waarschijnlijk kan een meningsomslag alleen worden

We zullen opnieuw moeten leven met een militaire missie die politiek breed wordt gesteund, maar een beperkt maatschappelijk draagvlak heeft

bewerkstelligd door spectaculaire successen ter plekke. Terroristen pakken maakt vermoedelijk meer indruk dan de meisjes van Mali helpen – die werden trouwens, zo leek het soms, in het Kamerdebat bij voorbaat aan hun lot overgelaten. Hoe dan ook zal op afzienbare termijn meer slecht nieuws voorhanden zijn dan goed nieuws, en dat is niet alleen een kwestie van medialogica.

Afsluitend

Kortom, we zullen opnieuw moeten leven met een militaire missie die politiek breed wordt gesteund, maar een beperkt maatschappelijk draagvlak heeft. Ik zou niet van een onhoudbaar democratisch tekort willen spreken, maar het staat vast dat op deze manier de politieke volharding en de militaire armslag begrensd worden. Verstandig genoeg is er geen harde exit datum geprikt, zoals bij Uruzgan tot twee keer toe gebeurde, met een Haagse *crash* tot gevolg. Maar tussentijdse evaluatie zal onder druk staan van publieke opinies, des te meer naarmate tegenover in het oog lopende kosten de baten onzichtbaar blijven. Je zou die publieke druk trouwens ook democratische winst kunnen noemen. Onverhoopte slachtoffers onder de militairen zullen de druk op de politiek nog verder opvoeren en het debat giftiger maken. Maar het kan ook meevallen en minstens één keer verlengen moet haalbaar zijn. Zonder politieke nevenschade van een militaire missie, kunnen de Tweede Kamerverkiezingen van mei 2017 over onze gewone prioriteiten en andere obsessies gaan. Gelukkig Nederland en wie weet, tegen die tijd, beter Mali. <

Prof. dr. J. van der Meulen is bijzonder hoogleraar Militair-Maatschappelijke Studies aan het Departement Politieke Wetenschappen van de Universiteit Leiden (leerstoel KVMO).

Het smeltende ijs van de Noordpool, de exploitatie van schaliegas, de vergroting van het Panamakanaal, de verkleining van Westerse oorlogsvloten en maritieme expansie in het Verre Oosten. Het zijn enkele van de vele internationale bewegingen op maritiem gebied. En er zijn er nog veel meer.

De redactie van het Marineblad roept haar lezers op mee te denken over maritiem-strategische trends en ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de toekomstige samenstelling en taken van de Koninklijke marine.

Welke trends en ontwikkelingen zijn wat u betreft van belang voor de toekomst van de krijgsmacht en de KM in het bijzonder en waarom?

Help onze minister van Defensie met haar visie en schrijf een essay, opiniestuk of doorwrocht artikel over trends en ontwikkelingen die de toekomst van de Koninklijke Marine mede zullen bepalen!

Het is geen wedstrijd, er zijn geen prijzen, wel draagt u bij aan het noodzakelijke debat over de toekomst van de krijgsmacht/KM. De redactie selecteert de beste, meest opvallende en/of tot de verbeelding sprekende bijdragen, die in 2014 zullen worden gepubliceerd in het Marineblad.

Richtlijnen

- Deelname staat open voor iedereen (militair en burger, binnen en buiten Defensie)
- Maximaal 2.500 woorden (incl. titel, tussenkoppen en ev. eindnoten)
- Voorzie uw bijdrage van uw naam, rang en/of titel, functie en contactgegevens
- De vergoeding bedraagt €25,00 per gedrukte pagina
- Deadline: januari-december 2014, oftewel, die bepaalt u zelf
- Aanleveren bij marineblad@kvmo.nl

CARTOON

Zr. Ms. Johan de Witt op missie bij de Hoorn van Afrika

Piraterijbestrijding naar een nieuwe fase

De tweede helft van 2013 is het *Landing Platform Dock* (LPD) Zr. Ms. Johan de Witt (JWIT), na een eerdere uitzending in 2010, voor een tweede keer ingezet in het zeegebied rond Somalië. De inzet vond net als in 2010 plaats in het kader van de EU antipiraterij-operatie 'Atalanta'. Ditmaal werd JWIT echter naast als individuele eenheid ook ingezet als stafschip. Aan boord van JWIT had de Nederlandse commandeur Peter Lenselink als *force commander* de leiding over alle varende en vliegende *EU Naval Force* (EUNAVFOR) eenheden die deze periode aan Atalanta deelnamen.

Aan boord van JWIT bevond zich verder, naast de scheepsbemanning en de internationale TF465-staf, een scala aan additionele marine-, landmacht- en luchtmachteenheden, zogenaamde *enablers*, die de operatie een sterk *joint* karakter gaven.

Op 14 juli vertrok JWIT uit Nederland, om na een opwerkperiode onderweg begin augustus in de Golf van Aden te arriveren. Ruim vijf maanden verder keerde het schip kort voor Kerst terug in Den Helder. Dit artikel geeft een overzicht van de voorbereiding, de uitvoering en de resultaten van de missie. Ook wordt ingegaan op de specifieke capaciteiten van

KTZ Frank Foreman, commandant Zr. Ms. Johan de Witt.

Zr. Ms. Johan de Witt in het zeegebied rond Somalië.

Horn van Afrika.

een LPD voor antipiraterijtaken. Tot slot blijkt het artikel vooruit op ontwikkelingen in de antipiraterij-operatie nabij Somalië. Allereerst wordt echter kort teruggekeken; naar de opkomst van piraterij en de tot nu toe genomen maatregelen.

Historie piraterij rond Somalië

Onder andere de VN wijt de start van de piraterij in het zeegebied nabij Somalië ten minste voor een deel aan illegale visserij door veelal Europese, Iraanse en Aziatische vissers. Als reactie hierop begonnen begin deze eeuw Somalische vissers met het verzet tegen buitenlandse schepen in hun wateren. Initieel werd een soort tol geheven maar al snel ging men over tot het meer lucratieve kaperij. Voor de vrijlating van de gekaapte schepen en hun bemanningen werden steeds grotere losgelden geëist die opliepen tot miljoenen euro's. De volledige afwezigheid van een effectieve Somalische overheid maakte het mogelijk dat kapers nagenoeg ongestoord hun gang konden gaan. Hoewel aanvankelijk de piraterij deels voortkwam uit een zekere vorm van economische zelfbescherming, werd al gauw het grote financiële gewin de enige en criminele reden voor de kapingen. Het aantal aanvallen en kapingen nam sterk

Supertanker MV Smyrni, een van de laatste gekaapte grote schepen (mei 2012) en vrijgelaten in maart 2013. (foto EUNAVFOR)

toe, waarbij steeds grotere schepen slachtoffer werden en de kapers steeds verder uit de Somalische kust gingen opereren (tot op 3.000 km afstand). Initieel werd op min of meer nationale basis weerstand geboden tegen piraterij. In 2008 was de piraterij echter dusdanig toegenomen, met honderden aanvallen op schepen per jaar, dat een meer georganiseerde internationale reactie noodzakelijk werd. Geautoriseerd door resoluties van de VN zetten de EU (Operatie Atalanta, vanaf 2008) en de NAVO (Operatie Ocean Shield, vanaf 2009) militaire verbanden op van schepen en vliegtuigen, gericht op het gemeenschappelijk bestrijden van de piraterij. TF151, een derde multinationalaal coalitieverband, werd gevormd onder leiding van de VS. Bestrijding van piraterij werd deze verbanden op basis van de VN-resoluties ook toegestaan binnen de territoriale wateren van Somalië. Optreden op land werd echter om veiligheidsredenen uitgesloten ('no boots on the ground'). Naast de meer gestructureerde inzet van marines is sinds 2008 een belangrijke ontwikkeling de toename van zelfbeschermingsmaatregelen door de koopvaardij- en vissersschepen in de regio zelf. Door zogenaamde *best management practices* toe te passen, zoals het

Nederland neemt sedert eind 2008 met marineschepen deel aan operatie Atalanta en vanaf 2010 aan Ocean Shield

aanbrengen van fysieke beschermingsmaatregelen of het meenemen van particuliere beveiligingsteams, is het voor piraten veel lastiger geworden schepen te kaperen. Nederland neemt sedert eind 2008 met marineschepen deel aan operatie Atalanta en vanaf 2010 aan Ocean Shield. Vanaf 2011 levert Nederland verder zogenaamde *vessel protection detachments*, VPD's. De inzet van JWIT in 2013 is een van de voorbeelden waarbij Nederland niet alleen een schip stuurde maar tevens de leiding nam over een van de antipiraterijverbanden, in dit geval EUNAVFOR. Sinds 2012 zijn als gevolg van de genomen beschermingsmaatregelen de successen van de piraten fors afgenomen. Niet alleen nam het aantal aanvallen af, maar met name het aantal succesvolle aanvallen. Terwijl op het hoogtepunt in 2010/2011 nog zo'n 30 gekaapte schepen voor de Somalische kust lagen en zich ongeveer 850 gijzelaars in de handen van de piraten bevonden, was dat aantal in de zomer van 2013 teruggebracht naar 1 gekaapt schip en nog een 50-tal gijzelaars. Daarmee nam ook het geïncasseerde losgeld navenant af. Op deze ontwikkeling wordt later in dit artikel teruggekomen. Hierop vooruitlopend kan worden gesteld dat bij de komst van JWIT in het operatiegebied de piraterij weliswaar reeds fors was onderdrukt, maar dat desalniettemin de dreiging ervan nog onverminderd aanwezig was.

Voorbereiding missie JWIT

Na een regulier opwerktraject, eindigend bij de FOST in Plymouth, werd eind mei op de Noordzee een eerste specifiek op de missie gerichte integratieoefening gehouden met nagenoeg alle *enablers* aan boord. Op de volgende pagina worden deze *enablers* schematisch weergegeven.

Eenheid	Samenstelling en taken
Enhanced Boardingteam	Eerste helft missie ingevuld door Maltees BT. Tweede helft missie door EBE van Korps Mariniers. Hoofdtaken: beveiligen van ‘friendly approaches’ (gesprekken met lokale vissers), uitvoeren boardings.
LandingCraft Command Task Element (CZSK)	Diverse landingsvaartuigen (2 LCU, 2 LCVP, 3 FRISC waarvan 1 Belgische). Hoofdtaken: surveillance, transport, ondersteunen boardings.
Helikopterdetachement (CLSK/DHC)	Twee Cougar helikopters (1 operationeel + 1 reserve). Hoofdtaken: surveillance, transport, ondersteunen boardings.
Maritieme ISTAR module (CLAS/JISTARC)	O.a. Scan Eagle UAV systeem en Analyseteam. Hoofdtaken: inlichtingenvergaring, surveillance, ondersteunen boardings.
ROLE 2 (Joint eenheid)	Zeehospitaal incl. beperkte chirurgische en IC capaciteit. Hoofdtaken: eerste behandeling van slachtoffers en kortstondige verzorging.
Hydrografische module	Capaciteit voor hydrografische opnames. Hoofdtaken: in kaart brengen van kustgebieden, ondersteuning aan regionale hydrografische capaciteit.

Tijdens de twee weken durende uitreis naar het operatiegebied werd deze integratietraining voortgezet onder leiding van *Commander Seatrain*. Diverse *boardings*, *mass casualty drills*, *surveillance* operaties en andere (mogelijke) onderdelen van de missie werden beoefend. Een grote eindoefening vond plaats bij het NAVO *boarding*trainingcentrum op Kreta. Voordat het Suezkanaal werd bereikt verklaarde CZSK JWIT inzetgereed. Aansluitend ging het operationeel bevel over naar de Chef Defensie Staf, waarna bij het binnenvaren van het operatiegebied het schip over werd gegeven aan de Europese Unie, i.c. het operationeel hoofdkwartier in Northwood (UK) (OPCON) en de aan boord geëmbarkeerde CTF465 (TACOM). Op 4 augustus ving JWIT daadwerkelijk aan met haar missie.

Verloop van de missie

De activiteiten van JWIT gedurende de missie kunnen worden onderverdeeld in twee hoofdgroepen, te weten ‘klassieke’ antipiraterij en ondersteuning van antipiraterij initiatieven op land. Bij de klassieke antipiraterij hield JWIT zich vooral bezig met het preventief maximaal in beeld brengen van mogelijke uitvalslocaties en –plannen van piraten terwijl deze zich nog in Somalië aan land bevinden. Alle surveillance- en inlichtingsmiddelen werden hiervoor ingezet. Deze activiteiten vonden niet alleen plaats aan de noordkust, nabij de druk bevaren Golf van Aden, maar ook aan de oostkust met het daaraan grenzende wijde Somalisch Bassin. Vele tientallen reeds bekende maar ook mogelijk nieuwe piratennesten werden hier samen met andere bevriende eenheden voortdurend in de gaten gehouden. Daar waar piraten zich mogelijk voorbereidden op vertrek naar zee, werden maatregelen getroffen om hen te onderscheppen en waar mogelijk preventief aan te houden. Het vergaren van bewijzen van (intentie tot) piraterij was daarvoor uiteraard een voorwaarde. Met echter een kustlijn van een kleine 3.000 km (een afstand gelijk aan die van de noordpunt van Noorwegen tot aan de zuidgrens van Frankrijk!) was dit met totaal zo’n vijftien aanwezige marineschepen en een nog beperkter aantal vliegtuigen zeker geen gemakkelijke opgave. Bij de operaties werd zo veel mogelijk rekening gehouden met de effecten van het weer: vooral in de

inter-moesson periodes is de kans op piratenaanvallen het grootst. JWIT heeft naast deze klassieke antipiraterij patrouilles echter ook bijgedragen aan antipiraterij-initiatieven op land. De echte oplossing van de piraterij ligt immers daar: zoals al is aangegeven, is de afwezigheid van een effectieve Somalische overheid een van de hoofdrekenen

De trend van onderdrukking van de piraterij heeft zich gedurende de missie van JWIT verder doorgezet

van de ontwikkeling van de piraterij. Om de overheid van Somalië te helpen zelf meer actief te worden op het gebied van maritieme veiligheid, zijn aan boord van JWIT op volle zee een tweetal cursussen op het gebied van maritieme veiligheid en justitie gehouden voor hoog geplaatst Somalisch overheidspersoneel. Deze cursussen werden gegeven door EUCAP NESTOR, een civiele EU-

Joint missie, middelen en bemanning.

Joint onderdeel JWIT: lancering Scan Eagle door ISTAR-eenheid (CLAS).
(foto Gerben van Es)

Somalische president aan boord voor overleg met EU, 5 september 2013. (foto Gerben van Es)

missie gericht op wederopbouw van Somalië. JWIT fungeerde als facilitair platform ('drijvend leslokaal') maar verzorgde ook een inhoudelijk deel van de cursussen. Ook werd voor de kust van Mogadishu, de hoofdstad van Somalië, de Somalische president Hassan Sheikh Muhamud en een deel van zijn kabinet ontvangen voor een mini-conferentie met diplomaten van de EU. Deze conferentie, die was omgeven door forse veiligheidsmaatregelen, vormde onderdeel van een EU- en ook algemeen internationaal ontwikkelingsprogramma voor Somalië. Bij sommige havenbezoeken aan landen rond Somalië werden ook deze bezoeken gebruikt om tevens met deze landen te werken aan *regional maritime capacity building*. Zo werd bij een bezoek aan de Seychellen uitgebreid geoefend met de lokale kustwacht. Ook werd in Djibouti deelgenomen aan de internationale RMCB-oefening CUTLASS EXPRESS. De aan boord geëmbarkeerde hydrografische module heeft in kustgebieden waar JWIT opereerde, gewerkt aan het (verder) in kaart brengen van deze gebieden.

Resultaten van de missie

De trend van onderdrukking van de piraterij heeft zich gedurende de missie van JWIT verder doorgezet. Slechts driemaal vertoonde zich een *Pirate Action Group* (PAG) op zee. Daar waar een van deze PAG's tot een aanval kwam op een koopvaardij- of visserschip mislukten deze pogingen tot kaping, veelal door de beschermingsmaatregelen aan boord van de schepen zelf. Van de drie getraceerde PAG's zijn er twee opgepakt door marine-eenheden, en is er één teruggejaagd op het Somalische strand.

JWIT is actief betrokken geweest bij de aanhouding van één van de PAG's, op vele honderden kilometers van de Somalische kust. Deze aanhouding werd uiteindelijk verricht door het Australische fregat HMAS Melbourne. Naast door concrete acties tegen PAG's heeft JWIT vooral ook bijgedragen aan het opbouwen van een actueel beeld van de Somalische kust. Uit gesprekken met vissers maar ook lokale overheidsdienaren (gehouden op landingsvaartuigen op zee) kon veel informatie worden

gehaald. Hiermee kon niet alleen het bestaande beeld van piraterij worden geactualiseerd maar kon ook kennis worden opgedaan van economische en andere relevante ontwikkelingen in de diverse Somalische regio's. Hiermee werd ook bijgedragen aan het 'bredere plaatje' van Somalië.

Met de ondersteuning van antipiraterij EUCAP NESTOR initiatieven op land, in de vorm van eerder genoemde cursussen aan boord alsmede de eveneens aan boord gehouden conferentie met de Somalische president, heeft JWIT een eerste, niet onbelangrijke stap gezet naar mogelijke verdere opbouw van maritieme veiligheid door Somalië zelf. Ook door de Somalische overheid zelf, met name ook door de president, werd deze ondersteuning zeer gewaardeerd. Duidelijk is echter wel dat de opbouw van het nog zeer fragiele Somalië een zaak van lange adem zal zijn.

Antipiraterijcapaciteit van LPD

De inzet van JWIT heeft wederom aangetoond dat het multifunctionele LPD zeer geschikt is voor 'brede' operaties zoals antipiraterij. Nadat eerder Zr. Ms. Rotterdam in 2012 op een zelfde wijze effectief was ingezet (zij het in operatie *Ocean Shield*), etaleerde ook JWIT dat een LPD zeer geschikt is voor taken zoals het langdurig en intensief surveilleren of het robuust uitvoeren van boardings of andere interventies. Ook kan het LPD echter zeer goed worden gebruikt voor meer civiele onderdelen van een antipiraterijmissie, ter ondersteuning van meer op land gerichte activiteiten. De grootte van het schip, het voortzettingsvermogen, maar ook het diverse aantal *enablers* aan boord maken de eenheid flexibel en juist ook bij een groot en divers aantal taken zeer effectief. Bijzonder tot slot is ook de *command & control* (C2) capaciteit van specifiek het LPD JWIT. CTF465 had met de C4I-middelen aan boord van JWIT C2-mogelijkheden tot zijn beschikking die ver uitstegen boven die van andere (staf)schepen.

Een uit de missie naar voren gekomen aandachtspunt is dat met de capaciteiten van het schip én de *enablers*, de maximaal doelmatige inzet van al deze middelen soms wat onder druk kwam te staan: afhankelijk van de taak, situatie en ook vooral geografische locatie konden niet altijd alle middelen simultaan worden gebruikt. Al met al vormde het LPD JWIT echter samen met al haar *enablers* een ultiem operationele '*max flex, can do*' capaciteit. Niet voor niets gaf de EUNAVFOR *Operational Commander Rear-Admiral* (RN) Bob Tarrant bij het vertrek van JWIT uit het operatiegebied aan dat hij graag meer schepen zoals JWIT binnen EUNAVFOR ter beschikking zou willen hebben.

Ontwikkeling van piraterij en piraterijbestrijding

Piraterijbestrijding rond Somalië lijkt een nieuwe fase te zijn ingegaan. Sinds 2012 is het aantal aanvallen sterk afgenomen. De dreiging is echter nog steeds aanwezig, hetgeen ook blijkt uit de inlichtingen vergaard door JWIT. Waakzaamheid en zeker ook de beveiliging van koopvaardisschepen blijven dus noodzakelijk. Desalniettemin is voor een meer duurzame oplossing van

de piraterij het noodzakelijk de kern van het probleem aan te pakken. Dit kan alleen door het land Somalië zelf weer op te helpen bouwen. Hierbij kunnen maritieme eenheden, waaronder met name een capaciteit als een LPD, uitstekend assisteren. Initiatieven zoals opleidingen, trainingen en andere *capacity building* kunnen worden gefaciliteerd op en vanuit zee. Een *forward operating base afloat* aan boord van een LPD of ander groot varend platform biedt daarbij met de huidige situatie in Somalië een betere beveiliging dan een basis op land; terroristische aanslagen door Al Shabaab, gevechten tussen clans en andere bedreigingen van de veiligheid zijn op land immers nog aan de orde van de dag.

Wat voor een dergelijke, meer landgeoriënteerde '*counterpiracy, the next level*' nog ontbreekt zijn echter een uitgewerkte langetermijnvisie, goede organisatiestructuur en uiteraard ook internationaal mandaat. Binnen de EU lijkt de steun voor een dergelijke aanpak langzaam toe te nemen. Een meer landgeoriënteerde aanpak zou ook moeten betekenen het loslaten van het uitgangspunt '*no boots on the ground*'. Ook marine-eenheden zouden in dat geval vanaf zee activiteiten kunnen ontplooiën op land, daar waar uiteraard de veiligheid van het eigen personeel voldoende is gewaarborgd. Dergelijke activiteiten zouden bijvoorbeeld verdergaande inlichtingenoperaties kunnen zijn, maar ook het uitvoeren van *civil-military cooperation* projecten of het verlenen van andere militaire assistentie. De inzet van marine-eenheden zal hiermee ook verschuiven: van 'klassieke' antipiraterij op zee naar activiteiten ter ondersteuning van civiele instanties. De wijze van inzet van JWIT in 2013 is een eerste voorbode geweest van deze ontwikkeling.

Afsluiting

Samen met veel andere marine-eenheden heeft Zr. Ms. Johan de Witt in 2013 wederom bijgedragen aan de bestrijding van piraterij in de Hoorn van Afrika. Ondersteund door een groot aantal *enablers* aan boord was het een zeer succesvolle *joint* missie, waarin alle krijgsmachtdelen prima samenwerkten. Wederom is gebleken dat JWIT een uitstekend platform is voor de uitvoering van taken zoals antipiraterij. De flexibiliteit en multifunctionaliteit van het LPD zijn bij dit soort taken van grote waarde. In 2014 zullen opnieuw Nederlandse marineschepen uitvaren richting Somalië. Hoe de piraterij en de bestrijding ervan zich verder zullen ontwikkelen is niet zeker, maar een meer landgeoriënteerde aanpak lijkt niet alleen logisch maar ook noodzakelijk. De wijze van inzet van marineschepen zal hiermee navenant verschuiven. <

KTZ F. (Frank) Foreman is sinds mei 2012 commandant van Zr. Ms. Johan de Witt. Daarvoor heeft hij afwisselend operationele en walplaatsingen vervuld, waaronder plaatsingen aan boord van Hare Majesteitsschepen Van Amstel, Van Speijk en Van Galen en plaatsingen bij de Defensiestaf en bij de directie Planning & Control van CZSK. Van 2009-2012 was hij Hoofd Opleidingen Koninklijke Marine.

column

Een conclusie van veel commentatoren is dat Gates nooit meer een baan bij de overheid wil

Het boek 'Duty: Memoirs of a Secretary at War' van de voormalige Amerikaanse minister van Defensie Robert Gates is net uit. Columnisten aan de andere kant van de oceaan hebben het er druk mee. Er is al bijna meer geschreven over het boek dan in het boek, wat een prestatie is, gezien de omvang van 600 pagina's en het gegeven dat waarschijnlijk maar een enkeling het boek heeft kunnen lezen. Politieke zwaargewichten worden door Gates niet gespaard, en sommigen zoals Senator Reid (Democraat), voelden zich genoodzaakt om gelijk de tegenaanval in te zetten. Het repliek van Gates: *'It's common practice on the Hill to vote on bills you have not read and it is perfectly clear that Sen. Reid has not read the book.'* Ook in zijn boek blijkt Gates genadeloos te zijn bij het beschrijven van het (niet) functioneren van Congress en de Amerikaanse politiek.

Robert Gates stond bekend als de loyale éminence grise van het Amerikaanse veiligheidsbeleid. Hij was begonnen als analist bij de CIA, klom op tot directeur van deze organisatie en diende vervolgens zowel Bush als Obama als minister van Defensie. Hij was discreet en diplomatiek maar nam geen blad voor de mond. Tijdens zijn afscheidspeech bij de NAVO waarschuwde hij Europese leiders dat verdere bezuinigingen op Defensie de alliantie militair irrelevant zou maken. Op West Point stelde hij dat indien een toekomstige minister zou pleiten voor een grote Amerikaanse interventie met grondtroepen in Azië, Afrika of het Midden Oosten, *'he should have his head examined.'* Geldt dat nu ook voor hem?

Een conclusie van veel commentatoren is dat Gates nooit meer een baan bij de overheid wil. Er is natuurlijk een fijne lijn tussen het geven van een openhartig relaas en het volledig uit de school klappen: het verschil tussen een zorgeloos pensioen in Washington state of een gedwongen ballingschap in een buitenwijk in Moskou. Door precies te beschrijven hoe de besluitvorming in Washington plaatsvindt ontkomt Gates er niet aan om soms op de man te spelen. Vrienden maak je hier niet mee. Veel kritiek op Gates is verder gericht op de *timing* van zijn boek, want hij beschrijft het functioneren van een president en zijn team die nog aan de macht zijn. Toch zullen zelfs de scherpste citaten uit het boek maar kortstondig politiek effect hebben. Ook in Washington trekt de karavaan rustig verder.

Memoires zoals deze zijn wel van enorme waarde voor historici, politieke wetenschappers en journalisten. Uiteindelijk wordt eveneens het beleid gediend, omdat men zo van fouten kan leren. Dus nu de vraag: waar blijven vergelijkbare memoires van Nederlandse politici? Een unieke samenloop van omstandigheden is benodigd: een politicus van statuus die een dagboek heeft bijgehouden en kan schrijven. Betrokkene moet wel beseffen dat hij/zij niet meer in Den Haag hoeft aan te kloppen voor een baantje. En dat loyaliteit aan collega's in sommige gevallen het aflegt tegen een 'duty' om verslag te doen. <

Mr. S. (Sergei) Boeke
is voormalig marineofficier

NIEUWE RUBRIEK!

Dit jaar start het Marineblad met een nieuwe rubriek, waarin leden aan het woord komen die zijn uitgezonden of in het buitenland zijn geplaatst. In dit nummer neemt LTKOLMARNs Rob de Wit, 41 jaar, het voortouw. Hij studeert momenteel aan het *Naval War College* van de *U.S. Navy* in Newport, Rhode Island in de Verenigde Staten.

OVER ROB DE WIT

In 1990 is hij naar het KIM gegaan. Na voltooiing van de opleiding is hij vooral operationeel geplaatst geweest als pelotonscommandant, (opvolgend-) compagniescommandant, *forward observing officer* en amfibisch operatie officier. Hij heeft oefeningen gedaan in alle klimaatgebieden en ernstinzet, onder meer in Bosnië, Kosovo, Nicaragua, Liberia, Tsjaad en Urugwan. Voorafgaand aan zijn huidige plaatsing is hij drie jaar docent Krijgswetenschappen geweest aan de Nederlandse Defensie Academie.

Dit is niet zijn eerste plaatsing in de VS; in 2001 heeft hij, als kapitein, een jaar de *Amphibious Warfare School* gedaan bij het Amerikaanse Korps Mariniers in Quantico.

Wat houdt de plaatsing in?

'Het *Naval War College* is, sinds Alfred Thayer Mahan hier les gaf en zijn bekende boek over *seapower* schreef, een gevestigd instituut in de Verenigde Staten. De opleiding die ik hier doe, de *Naval Command Course* (NCC), is wat de Amerikanen een *senior level professional military education* noemen. In Nederland noemen we dat de hogere defensie vorming. De cursus wordt gegeven aan buitenlandse kolonels en oversten. Dit jaar bestaat de NCC uit 47 militairen uit 44 landen.

De opleiding komt voort uit het gedachtegoed van admiraal Arleigh Burke die in 1956 een internationale opleiding startte om te werken aan vertrouwen en samenwerking met buitenlandse marines. De NCC is gekoppeld aan het *College of Naval Warfare* (CNW). In deze cursus zitten uitsluitend Amerikaanse studenten van alle krijgsmachtdelen en andere overheidsinstellingen, zoals Buitenlandse Zaken, CIA, NSA etc..

De docenten zijn militairen van alle krijgsmachtdelen en burger professoren en wetenschappers, vaak oud militairen. Het curriculum bestaat uit drie hoofdvakken; *joint military operations* (het operationele niveau), *national security decision making* (het militair strategische niveau) en *strategy and policy* (het nationaal strategisch niveau). Daarnaast zijn er nog keuzevakken. Amerikanen die slagen krijgen een universitaire master titel. Om dit in één jaar voor elkaar te krijgen en de accreditatie niet in gevaar te laten komen, betekent de master wel dat het rooster nogal vol gepropt zit.'

Waarom deze opleiding?

‘Ik kwam in aanmerking voor de hogere defensie vorming. Een aantal opleidingen in het buitenland heeft dezelfde status als de Nederlandse HDV (Hogere Defensie Vorming), dit is er een van. En gezien het feit dat mijn eerste jaar in de Verenigde Staten, in 2001, erg goed was bevallen, hoefde ik niet te twijfelen.’

Hoe is het voorbereidingstraject verlopen?

‘Er is geen voorbereidingstraject zoals we dat bij uitzendingen kennen. Wel zijn er natuurlijk de logistieke voorbereidingen, zoals visum aanvragen, inenten, huis zoeken etc.. Daarnaast heb ik in Nederland de pre-HDV gedaan. Dat was goed. Ik ben hier de enige Nederlander en iedereen gaat er voor het gemak vanuit dat ik alles over Nederland en onze marine weet. De pre-HDV is dus een nuttige opfrisser.

In het kader van de academische voorbereiding had ik het geluk dat mijn vorige plaatsing docent aan de NLDA was. Hierdoor zijn weinig onderwerpen compleet nieuw of onbekend voor mij.’

Hoe ziet een gemiddelde werk- of studiedag eruit?

‘In totaal zijn er zo’n 200 studenten die per trimester in seminars van 12 personen worden verdeeld. Ieder seminar krijgt een nette verdeling van krijgsmachtdelen, wapen of dienstvak, specialisme en nationaliteiten. In ieder seminar zitten drie buitenlandse officieren. ‘s Morgens hebben we les in seminarverband en de rest van de dag staat in het teken van lesvoorbereiding (veel lezen), onderzoek (weer lezen) en het schrijven van opdrachten.

Dit is een standaard dagindeling, maar eerlijk gezegd zijn weinig dagen echt standaard. Veelal hebben we ook nog lezingen van gastsprekers, zoals bevelhebbers van een krijgsmachtdeel of operationeel commando, voormalig ambassadeurs, vertegenwoordigers van denktanks, en mensen uit de media zoals de hoofdredacteur van de *New York Times*. Deze lezingen worden ergens op de dag gepland, zoals het de gastspreker het beste uit komt, veelal is dit in de avond.

Daarnaast zijn er nog *lectures of opportunity*, dit zijn lezingen van wetenschappers die hun onderzoek bespreken. Deze laatste voordrachten zijn niet verplicht, maar hebben vaak weer wel te maken met je eigen onderzoek, waardoor het slim is om ze bij te wonen. Trouwens, het is ook interessant om ze aan te horen! Daarnaast organiseren wij als buitenlandse officieren op geheel vrijwillige basis landenpresentaties, die meer de vorm van discussies hebben. Zo behandelde mijn Israëlische jaargenoot de relatie met Palestina. Met acht Arabische officieren in de groep levert dat unieke inzichten op!

Wat maakt deze plaatsing bijzonder?

‘Wat deze plaatsing bijzonder maakt is dat de buitenlandse officieren ook nog een apart programma wordt aangeboden. Dit programma heeft twee doeleinden. Ten eerste het creëren van een internationaal netwerk van marineofficieren en daarnaast heeft het tot doel om de buitenlanders de Amerikaanse cultuur te laten ervaren. De Amerikanen laten ons *the good, the bad and the ugly* van de Verenigde Staten zien, zoals ze het zelf zeggen. Ze willen dat we verliefd worden op de VS, is de interpretatie van mijn Noorse jaargenoot. Om dit te bereiken maken we veelvuldig dienststreken

De opleiding komt voort uit het gedachtegoed van admiraal Arleigh Burke, om te werken aan vertrouwen en samenwerking met buitenlandse marines

door het hele land, waarbij we verschillende locaties van de krijgsmacht aandoen, maar ook het hoofdkantoor van de VN, CNN, Boeing, National Rifle Association, scheepsbouwprojecten, verschillende denktanks etc. Deze bezoeken maken de opleiding werkelijk uniek. Keerzijde van de medaille is wel dat de buitenlandse studenten onvoldoende academische uren maken en aan het einde van het jaar geen mastertitel krijgen. Overigens heeft het *Naval War College* een samenwerkingsverband met de universiteit van Newport, waardoor later een master verkregen kan worden.’

Naval War College, Newport, VS.

Wat levert het studiejaar op?

‘Kenniss, kennissen, een grote stapel boeken en een tijdelijke bevordering. Amerikanen zullen deze vraag onmiddellijk met vriendschap voor het leven beantwoorden, maar als nuchtere Nederlander vind ik het te vroeg om dat te kunnen zeggen. De tijd zal het leren. Wel wordt hier de ideale situatie gecreëerd om dit te bewerkstelligen. En, oh ja, ervan uitgaande dat ik slaag, een HDV-brevet.’

Brengt de plaatsing nog bijzondere uitdagingen met zich mee?

‘Waarover ik het nog niet heb gehad en wat zeker niet vergeten mag worden is mijn gezin. Zij zijn dit jaar mee. Mijn dochters, 5 en 6 jaar oud, zitten op een Amerikaanse

school en worden ondergedompeld in de Amerikaanse cultuur, zoals *halloween*, *thanksgiving*, *x-mas* etc.. Ze vinden het fantastisch.

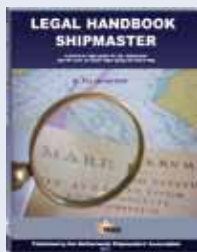
Mijn vrouw wordt ook een programma aangeboden door het *Naval War College*. Dit is typisch Amerikaans, om zo de echtgenotes bij het werk van de militair te betrekken. In Nederland doen we dat zelden, hier is dat vanzelfsprekend. Iedere dinsdagochtend komen alle buitenlandse vrouwen bij elkaar. Om te laten zien dat de Amerikanen zeer veel waarde hechten aan dit vrouwenprogramma zijn de echtgenotes van de directeur van de NCC en de admiraal van het *Naval*

Ze willen dat we verliefd worden op de VS, is de interpretatie van mijn Noorse jaargenoot

War College ook iedere keer aanwezig. Het was even wennen voor mijn echtgenote maar al snel had ook zij haar draai gevonden. Daarnaast worden er iedere maand evenementen georganiseerd voor het hele gezin. Als je eenmaal in het ritme zit is het prima.

Zoals gezegd, is vriendschap een belangrijk thema. Iedere buitenlandse officier wordt geacht om voor de andere buitenlanders een *dinner* of receptie te organiseren. Hoe je dit doet mag je zelf weten maar veelal zijn dit etentjes voor zes tot acht personen, waarbij een nationaal gerecht wordt geserveerd. De uitwisseling van cultuur staat tijdens deze etentjes centraal, vriendschap volgt dan vanzelf.’ <

BOEKSIGNALEMENT

Legal Handbook Shipmaster. A practical Legal guide for the shipmaster and his crew on board ships flying the Dutch flag

Auteur : dr. P.J.J. van der Kruit

Uitgever : Nederlandse Vereniging van Kapiteins ter Koopvaardij, 2013

Uit contacten met kapiteins en zeevaartscholen bleek, dat er behoefte is aan het up-to-date houden van de juridische kennis die nodig is bij de uitoefening van het beroep. Na het verkrijgen van de hoogste vaarbevoegdheid zijn daarover geen verdere bijscholingscursussen meer. En dat, terwijl de materie tamelijk complex is.

De Nederlandse Vereniging van Kapiteins ter Koopvaardij (NVKK) heeft dit bij de overheid en nautische opleidingen onder de aandacht gebracht en het initiatief genomen om een inzichtelijk handboek uit te geven. NVKK-lid, dr. P.J.J. van der Kruit, heeft deze modern opgezette, overzichtelijke en goed leesbare uitgave geschreven.

Het boek is bestemd voor iedereen die te maken heeft met de scheepvaartwetgeving. Het doel van dit handboek is de kapitein een direct en samengevat inzicht te geven in zijn complexe

juridische omgeving. Hij heeft te maken met nationale, Europese en internationale wetgeving. Het boek is van toepassing op alle zeeschepen onder Nederlandse vlag en richt zich onder andere op de veiligheid van het schip, die van de bemanning, de bedrijfsvoering en de belading. De kapitein moet weten wie bevoegd is om de wet- en regelgeving te handhaven bij hem aan boord. Bij bepaalde wet- en regelgeving heeft de kapitein zelf een handhavingsplicht. Houdt hij zich hier niet aan, dan loopt hij de kans zelf een strafbaar feit te plegen.

Het overzichtelijke handboek is ingedeeld drie delen: Deel 1 is algemeen van aard, algemeen juridische zaken worden hierin behandeld en het hoofdstuk dient als naslag en ondersteuning voor deel 2 en deel 3. Deel 2 is specifiek gericht op de kapitein, met telkens een ander onderwerp, zoals Kapitein &

Bemanning, Kapitein & Schip enz. Deel 3 is specifiek voor de bemanning.

Gezien de vaak internationale samenstelling van de scheepsbemanning is besloten het handboek in de Engelse taal uit te voeren. De uitgave is financieel mogelijk gemaakt door het Opleidings- en Ontwikkelingsfonds Zeescheepvaart.

Het boek is in een oplage van 2.000 stuks gedrukt en wordt gratis ter beschikking gesteld aan alle Nederlands gevlagde schepen, walorganisaties en belangstellenden. De NVKK zal alle varende collega's een exemplaar toesturen. Zolang de voorraad strekt kunt u een exemplaar aanvragen bij het O&O fonds via het e-mailadres: Louis.vrijdag@scheepvaartnet.nl

H.A. L'Honoré Naber

Leven na Uruzgan

Auteur : Niels Roelen

Uitgever : Uitgeverij Carrera,
Amsterdam 2013

Omvang : 272

Prijs : € 18,90

ISBN : 9789048816392

Niels Roelen is majoor van de landmacht en diende als kapitein in Uruzgan. Tijdens zijn uitzending hield hij een weblog bij en na terugkomst in Nederland verwerkte hij dit in 2009 tot de roman *Soldaat in Uruzgan*. Dit boek is, met meer dan 40.000 verkochte exemplaren, waarschijnlijk het bekendste schrijven over de Nederlandse militaire bijdrage in Afghanistan tot nu toe. Nu, enkele jaren verder, brengt Roelen een vervolg uit, *Leven na Uruzgan*. Hoofthema van deze roman is de terugkeer uit een conflictgebied. Hoofdpersoon is wederom Vik de Wildt, een kapitein van de Koninklijke Landmacht, van wie de overeenkomsten met Roelen zelf al bij zijn eerste roman waren opgemerkt.

De roman begint bij de terugkomst zelf. Het welkom van de familie tegenover het afscheid van de eenheid. De euforie van de thuiskomst vervaagt snel en familie en vrienden lijken vooral geïnteresseerd op het antwoord van de brandende vragen: 'Heb je iemand gedood?' En, 'Hoe is dat om iemand te doden?'

Voor de hoofdpersoon is het antwoord op deze vragen niet interessant, hij deed immers gewoon zijn plicht. Daarnaast lijken familie en vrienden vrijheid als vanzelfsprekend te ervaren en hebben ze geen flauw idee wat oorlog is. Laat staan dat ze het antwoord op al die vragen op waarde kunnen schatten. Roelen schetst een hoofdpersoon die steeds meer moeite heeft het leven van voor de uitzending weer op te pakken. Niets lijkt dezelfde waarde te hebben als

voorheen. Langzaam maar zeker vervreemdt de hoofdpersoon van maatschappij en familie, vooral de liefde voor zijn echtgenote komt hem kunstmatig over. De enig bindende factor tussen hem en haar is het ouderschap voor de kinderen, houden van is lang geleden. Wat is houden van eigenlijk? De hoofdpersoon dreigt langzaam af te glijden. Ook het gebrek aan spanning wordt als een gemis ervaren. Militaire oefeningen hebben plotseling iets kinderachtigs. De spanning moet ergens anders worden gezocht. Openbare dronkenschap, vreemdgaan, experimenten met drugs en een arbeidsconflict met de generaal moeten uitkomst bieden. Maar de bevrediging bij spanning, zoals deze er in Uruzgan was, blijft uit.

Het arbeidsconflict met de generaal is een regelrechte verwijzing naar het verschil tussen de officiële lezing van Defensie aangaande Uruzgan en de mening van uitgezonden militairen zelf. Het verschil tussen opbouw- en vechtmiszie. Een conflict over vrijheid van meningsuiting. Des te opvallender dat Roelen wederom kiest voor de romanvorm. En Roelen is niet de enige. Meerdere militairen zetten hun ervaringen van een uitzending om in een roman, zie bijvoorbeeld ook *Corrupt Congo* (uit 2012) van Maartje van de Maas. Er zijn diverse redenen om voor een romanvorm te kiezen, maar het feit dat de Nederlandse militair zijn mening beter kan uiten in een roman dan in non-fictie is tekenend.

Een andere reden om voor een romanvorm te kiezen is het feit dat de auteur meer drama aan het verhaal kan toevoegen. Ervaringen van meerdere militairen in het leven van één hoofdpersoon concentreren. Roelen doet dit op een rauwe en directe wijze, een andere manier zou immers ongepast zijn bij dit onderwerp. Derhalve zal menig Uruzgan-veteraan en thuisfront zich in elementen van het verhaal kunnen herkennen. Buitenstaanders zullen het wellicht als schokkend ervaren. Roelen levert hiermee wederom een welkome aanvulling op de bibliotheek van Uruzgan.

R.A.J. de Wit, LTKOLMARNIS

Order, Decorations and Medals on postage stamps. A different perspective on phaleristics.

Auteur : O.W. Borgeld

Uitgever : Studiekring Rid-
derorden en Onder-
scheidingen (SRO),
2013

Omvang : 97 blz.,
met illustraties

Prijs : € 25,00

Deze monografie, nummer vier in de reeks, geschreven ter gelegenheid van de *International Phaleristics Conference* in Nederland, belicht het onderwerp Ridderorden, Decoraties en Medailles vanuit een zeer bijzonder oogpunt: afgebeeld op postzegels.

De monografie is ingedeeld in drie hoofdstukken, achtereenvolgens een introductie van het onderwerp met achtergrond informatie over het afbeelden van Ridderorden, Decoraties en Medailles op postzegels; een opsomming van de Ridderorden, Decoraties en Medailles die zijn afgebeeld op postzegels van verschillende landen; en afbeeldingen van postzegels van verschillende landen met daarop Ridderorden, Decoraties en Medailles.

In het eerste hoofdstuk beschrijft de auteur kort de geschiedenis van het afbeelden van Ridderorden, Decoraties en Medailles op postzegels. Hierbij maakt hij gebruik van enkele zeer aansprekende afbeeldingen. Het tweede deel van het hoofdstuk bevat een beschrijving van de zoektocht die de auteur elke keer weer onderneemt wanneer hij een postzegel ziet met een afbeelding van een medaille. Welke medaille betreft het? Wat is de reden dat deze op de postzegel staat afgebeeld en, in voorkomend geval, wat is de

gemeenschappelijke factor tussen de verschillende medailles? Ook hierbij gebruikt de auteur zeer aansprekende afbeeldingen als voorbeeld.

In het hoofdstuk 'List of Orders, Decorations and Medals on postage stamps' worden op alfabetische volgorde per land (of Internationale Organisatie) de op postzegels afgebeelde Ridderorden, Decoraties en Medailles benoemd. Van elke Ridderorde, Decoratie of Medaille wordt vervolgens beschreven wanneer deze is ingesteld, hoeveel graden deze kent, waarvoor deze wordt toegekend en welk land deze Ridderorde, Decoratie of medaille heeft afgebeeld op een postzegel.

In hoofdstuk 3 'Pictures of Orders, Decorations and Medals on postage stamps', toont de auteur per land een aantal postzegels en benoemt daarbij de afgebeelde Ridderorde, Decoratie of Medaille. Het totaal van 480 afbeeldingen, achter in het boekwerk opgenomen, laat een kleurrijke diversiteit aan postzegels zien.

Het is wel jammer dat er voor is gekozen om de afbeeldingen van de postzegels op te nemen in een apart hoofdstuk en deze niet te plaatsen bij de beschrijving van de afgebeelde Ridderorde, Decoratie of Medaille in het overzicht in hoofdstuk 2. Hierdoor oogt dit hoofdstuk wat 'kaal' en klinisch.

Wereldwijd zijn er alleen al 5.600 postzegels bekend waarop een Ridderorde, Decoratie en/of Medaille staat afgebeeld. Zoals de auteur in zijn openingswoord aangeeft beschrijft de monografie slechts een klein deel van zijn eigen collectie postzegels. Daarmee is deze monografie voor het grote publiek te specifiek van opzet.

Voor de liefhebber van Ridderorden, Decoraties en Medailles alsmede beoefenaars van phaleristiek is het, juist vanwege de bijzondere insteek die de auteur heeft gekozen, een verrijking van het aanbod aan boeken over Ridderorden, Decoraties en Medailles.

R.E.W. Pieters, maj KL

'Hollandse fregatten voor anker tijdens de eerste Hollands-Engelse oorlog (1653)'

GRAVURE NAAR GRISAILLE VAN

Willem van de Velde de Oude

(1611 – 1693)

*W*illem van de Velde de Oude, geboren in Leiden in 1611, was in de gouden eeuw de officiële schilder van de Nederlandse Marine. Hij maakte vele zogenoemde **grisailles** (tekeningen met lood- of zilverstift) van **zeeslagen**. Gelijk een oorlogscorrespondent wist hij de slagen tot in detail op papier vast te leggen. Vaak in opdracht van Cornelis Tromp. Willem werd geïnspireerd door de verhalen van zijn vader, die 'schipper in het leger' was.

Het idee om een authentieke gravure te vervaardigen kwam van een kunstverzamelaar met interesse in oude scheepstaferelen. Hij werkte hierin samen met één van Neerlands laatste ambachtelijke graveurs. De voorwaarden om een dergelijke gravure te vervaardigen zijn: de aanwezigheid van de grisaille zelf, de benodigde ambachtelijke kennis en vaardigheden. Maanden van onderzoek, proefdrukken en overleg leverden uiteindelijk een fantastisch resultaat op: een gravure met de warmte en uitstraling zoals de grisaille. De gravure kwam tot stand in een koperplaat door een combinatie van ets- en graveertechnieken. Elke gravure werd met de hand ingeïkt, afgeslagen en afgedrukt. Dit afdrukken, middels een etspers, vond plaats onder hoge druk. De koperplaat had hierdoor veel te lijden, zodat een zeer beperkte oplage haalbaar was.

Deze unieke gravure is een 'must have' voor de maritieme liefhebber en is nu exclusief verkrijgbaar. Dit kunstwerk wordt ingelijst geleverd; 82 x 68 cm, exact gelijk aan het formaat én de wijze van inlijsten van de grisaille zelf. Prijs € 1175,-

Voor meer informatie: frank.schilperoort@hetnet.nl | tel 06 - 19 70 63 63

column

Je kunt de krant niet openslaan of de Eerste Wereldoorlog wordt nu herdacht. Dat kon ook niet uitblijven na honderd jaar. Precies een eeuw later zijn voor de hand liggende vergelijkingen mogelijk. Sommigen zeggen dat er in die eeuw genoeg is veranderd om niet weer zo'n rampzalige oorlog in te rollen, anderen zien onheilspellendere ontwikkelingen.

Is de bluf van China en Japan rond een paar rotseilanden in de Oost-Chinese Zee niet even onstuitbaar dom als het gedrag van de Europese grootmachten destijds? En zouden de huidige tegenstellingen tussen Noordwest- en Zuid-Europa in de eurozone niet jammerlijk kunnen ontsporen?

Wie de eeuw van verschil nog iets ruimer neemt (beetje korter, beetje langer) kan tot nog verrassender vergelijkingen worden verleid. Bij toeval erfde ik een jaar of vijftien geleden een schoolatlas 'der geheele Aarde' van R. Bos, negende verbeterde druk – vele generaties moet deze Bos ons lagerschoolkinderen hebben ingeprent hoe de grenzen in de wereld zijn getrokken.

*Het is een
ontroerend,
uit elkaar vallend
boekje met geaderd
kartonnen kaft
uit 1911*

Het is een ontroerend, uit elkaar vallend boekje met geaderd kartonnen kaft uit 1911. Rode stippellijnen geven stoombootverbindingen over oceanen, witte gebieden gaven woestijnen en niemandslanden aan waar niemand de baas was, enorme gebieden hadden niet alleen een andere naam, maar waren voorzien van toevoegingen tussen haakjes die aangaven dat ze tot imperia behoorden die associaties met nootmuskaat, kruidnagelen en rubberplantages oproepen. Bij sommige kusten stond 'zeerooverij' vermeld, en hier en daar stond een vraagteken omdat Livingstone en Stanley er elkaar bij wijze van spreken nog moesten treffen.

De kaart van de Balkan ("het Balkan-schiereiland") kwam me verrassend actueel over. Ik zag Servië, Bosnië-Herzegovina en Montenegro langs lijnen onderscheiden die na de jaren negentig getrokken hadden kunnen zijn. Ik zie verschillende Somalilanden, afzonderlijke segmenten van wat nu Libië is, en één grenzeloos Sahelgebied dat toen 'Fransch Soedan' heette. Mijn verrassing groeide nog door het verhaal van mijn zwager, die juist in die jaren voor zijn werk naar Noord-Sumatra moest om er oude rijstplantages te reactiveren. Die waren onvindbaar, want inmiddels overwoekerd met oerwoud. Maar van zijn overgrootvader had hij nog koloniale kaarten van Atjeh op zolder die hem, tot verrukking van de lokale autoriteiten zelf, feilloos naar de plaatsen brachten die men zocht.

Natuurlijk waren er ook veel verschillen. Duitsland reikt niet meer tot Koningsbergen, en het Ottomaanse Rijk houdt op voorbij 'Constantinopel'. Maar toch moet ik af en toe nog aan de wereld van Bos denken. In de afgelopen maanden las ik dat de kans bestaat dat de oorlogen in Syrië en Irak het Midden-Oosten dreigen terug te werpen naar het einde van het 'Turksche Rijk', een eeuw geleden, toen grenzen werden getrokken die nu willekeurig en zinloos lijken. En ik las in de kerstvakantie het boek *Old Links and New Ties*, waarin David Howell de internationale netwerksamenleving beschrijft en tot de conclusie komt dat er geen netwerkstructuur 'zó 2014' is als het honderd jaar oude Commonwealth. Het lijkt erop dat ik beter uit de voeten kan met de Bosatlas uit 1911 dan met mijn eigen jeugdexemplaar uit 1960. <

Prof. dr. J. (Ko) Colijn is
defensiespecialist, directeur
van 'Instituut Clingendael',
redacteur van *Vrij Nederland*
en hoogleraar aan de Erasmus
Universiteit Rotterdam

(bewerkte foto, origineel: Henry Westendorp/ministerie van Defensie)

De onderzeeboot in het oorlogsrecht

Elke grote technische ontwikkeling die wordt ingezet voor de oorlogvoering zal vanuit verschillende disciplines zoals politieke, filosofisch-ethische en juridische, mede onderworpen worden aan een rechtmatigheidsdiscussie. Vandaag zijn dat onbemande drones in de context van de strijd tegen het terrorisme; honderd jaar geleden, in aanloop naar de Eerste Wereldoorlog, was het de onderzeeboot.

Net als het drone-debat nu, zijn er voorstanders geweest voor een totaal verbod op onderzeeboten, voorstanders die menen dat de onderzeeboot juist vanwege haar unieke aard en opdracht een uitgezonderde positie moet hebben in het oorlogsrecht en voorstanders van het uitgangspunt dat de techniek zich moet onderwerpen aan de stand van het recht.

Voor de onderzeeboot heeft dit, in plaats van een algemeen verbod, geresulteerd in volledige onderwerping aan het oorlogsrecht: alle regels van het oorlogsrecht zijn zonder uitzondering ook van toepassing op de onderzeeboot. Daarmee is echter niet gezegd dat er geen frictie bestaat tussen onderzeebootoperaties en het oorlogsrecht. Eén daarvan is het redden van drenkelingen tijdens een gewapend conflict dat vanwege de aard en opdracht van de onderzeeboot kan leiden tot mogelijke dilemma's. Deze bijdrage stipt kort het oorlogsrecht toepasselijk op de onderzeeboot aan en plaatst enkele opmerkingen ten

aan zien van de invulling van de reddingsplicht voor onderzeeboten tijdens een gewapend conflict.

De onderzeeboot in het oorlogsrecht

De onderzeeboot mocht vanaf het begin van haar bestaan tenminste tweemaal rekenen op een poging tot een algemeen verbod op de onderzeeboot². De eerste poging vond plaats tijdens de Haagse vredesconferentie van 1899. Nederland bevond zich in het kamp van tegenstanders op een verbod op de onderzeeboot, volgens het technisch lid van de Nederlandse delegatie KTZ Tadema omdat: *Qu'il faut prendre en sérieuse consideration les nécessités de la defense de petits Etats*.³ De onderzeeboot zou noodzakelijk kunnen zijn voor de verdediging van de kusten van kleine landen. Een tweede verbodspoging vond plaats tijdens de ontwapeningsconferentie van Washington in 1922. Ook hier gelukte het echter niet om de onderzeeboot te verbannen.⁴ Nadien zijn de inspanningen verlegd van een verbod naar beperkingen op de inzet ervan. Hoewel de onderzeeboot dus geen verboden middel was

I think we all concede that the real important duty of the submarine commander is to ensure the safety of his own ship, and if it is a question of saving life or saving his ship, then clearly he must save his ship.¹

Aanklager Britse War Crimes Tribunaal te Hamburg, tijdens het proces van Karl-Heinz Moehlke (1946)

tijdens de Eerste Wereldoorlog was de discussie over het toepasselijk recht op de onderzeeboot nog niet uitgekristalliseerd en leidde de ongelimiteerde wijze waarop de onderzeeboot in de handelsoorlog werd ingezet om neutrale en vijandelijke koopvaardischepen tot zinken te brengen tot veel protest. In 1936, na de mislukte poging tot verbanning, werd daarom het zogenaamde *Process-Verbal relating to the rules of submarine warfare* (Onderzeebootprotocol) opgesteld die de vraag of de onderzeeboot binnen of buiten het toenmalige internationaal recht stond beslechtte.⁵ Het onderzeebootprotocol is nu een breed geaccepteerd stukje internationaal recht en bevat, parafraserend, twee regels:

- De onderzeeboot moet zich houden aan het internationaal recht dat ook geldt voor oppervlakteschepen;
- Een aanval op koopvaardischepen vanwege feitelijk verzet tegen visitatie en onderzoek moet voorafgaan door het in veiligheid brengen van bemanning, passagiers en scheepspapieren.

Het Onderzeebootprotocol is het enige stukje oorlogsrecht dat specifiek op de onderzeeboot is toegesneden. De eerste regel onderstreept dat de onderzeeboot gebonden is aan het volledige geldende oorlogsrecht. Dat betekent dat de onderzeeboot zich moet aanpassen aan het oorlogsrecht, dat geen uitzondering creëert voor het feit dat het schip bijvoorbeeld qua bouw en inzet uniek is.

Ook al heeft het oorlogsrecht na de Tweede Wereldoorlog weliswaar verder niets specifiek geregeld ten aanzien van de onderzeeboot, is de ontwikkeling ervan, via o.a. de 4 Geneefse Conventies (1949), de aanvullende protocollen en verscheidene wapenbeheersingsverdragen, gegaan in een richting waarin de bescherming van personen die niet of niet meer deelnemen aan de strijd een meer centrale positie en dus grotere rol heeft ingenomen. Deze ontwikkeling is via het Onderzeebootprotocol ook op de onderzeeboot van toepassing; bijvoorbeeld in de context van de reddingsplicht voor onderzeeboten.

De reddingsplicht in het oorlogsrecht

De plicht om na een gevecht de drenkelingen te redden⁶ kan uit een combinatie van het Onderzeebootprotocol en de Tweede Geneefse Conventie gelezen worden. Terwijl het Onderzeebootprotocol zich richt op de voorwaarden voor een aanval *ter voorkoming* van drenkelingen afkomstig van koopvaardischepen en als het ware als een impliciete voorzorgsmaatregel kan worden gezien, richt de Tweede Geneefse Conventie zich op de verplichting van het redden van drenkelingen *achteraf*.⁷

De plicht geldt ten aanzien van iedereen; vriend, vijand of neutraal. Zowel de Eerste als de Tweede Wereldoorlog kent veel momenten waarin drenkelingen van de andere partij zijn gered, zoals de overlevenden van de Scharnhorst die in 1943 door HMS Matchless en Scorpion uit het water werden gehaald.⁸ Maar het kent ook momenten

‘The rule of leaving disabled ships to their own resources is applicable’, zou Churchill hebben gemeend

waarin het redden van eigen mensen tot nog groter verlies leidde. *The rule of leaving disabled ships to their own resources is applicable*, zou Churchill volgens KLTZ Van Asbeck in het *Marineblad* van 1915/16 (over de toekomst van onderzeeboten) hebben gemeend na het Britse verlies van de Aboukir, Hogue en Cressy in 1914.⁹ De laatste twee werden tot zinken gebracht door een onderzeeboot omdat zij op de plaats des onheils bleven om getroffen kameraden uit het water te vissen. *Although to go to the rescue of their comrades [...] is one of generous humanity, they could have hardly done anything more unwise or more likely to add to more loss of life*, schrijft Churchill in zijn memoires.¹⁰ Na de Falklandoorlog legt de Argentijnse Admiraal Lombardo uit waarom Argentijnse schepen niet naar drenkelingen van de Belgrano zochten: *Ships aren't at sea to pick up survivors, but to fight and not to be sunk*.¹¹ In verband met onderzeebootoperaties is het meest bekende incident het Laconia-incident. Het incident

is interessant omdat dit geval door het Neurenbergtribunaal tegen het licht werd gehouden.

- Laconia-incident in het Neurenbergtribunaal

In het proces gevoerd tegen Karl Dönitz voor het Internationaal Militair Tribunaal in Neurenberg kwam onder meer de reddingsplicht onder de aandacht. Nadat in 1942 een Duitse onderzeeboot was aangevallen door Amerikaanse vliegtuigen tijdens het redden van de opvarenden van de Laconia gaf Dönitz het bevel om geen drenkelingen meer te redden omdat

*'Rettung widerspricht den primitivsten Forderungen der Kriegführung nach Vernichtung feindlicher Schiffe und Besatzungen.'*¹²

De aanklager zag hierin een bevel om alle overlevenden te doden, en zo had ook Karl Heinz Moehle, commandant van de 5de onderzeebootvloot, dit bevel gelezen en uitgelegd aan zijn onderzeebootcommandanten (5 jaar cel).¹³ Onderzeebootcommandant Heinz Eck voegde daad bij woord en doodde de drenkelingen van de ss Peleus in 1944 (en kreeg daarvoor de doodstraf). De verdediging vond dat het bevel een afweging uit operationele noodzaak was. Het Tribunaal achtte het bevel ambigu en uiteindelijk toch in strijd met het onderzeebootprotocol omdat; *'If the commander cannot rescue, then under its [Onderzeebootprotocol] terms he cannot sink a merchant vessel and should allow it to pass harmless before his periscope.'*¹⁴

Daarnaast is met betrekking tot het redden van personen achteraf de getuigenis van de Amerikaanse Admiraal Nimitz voor het Tribunaal van belang geweest, die Dönitz later ook in zijn memoires opneemt:

*'Gerettet wird nur, wenn die Kampaufgaben eines Kriegsschiffes dadurch nicht beeinträchtigt werden... [...]...Flottenadmiral Nimitz, U.S. Navy, erklärte dazu als Zeuge in Nürnberger Prozeß: "Nach allgemeinem Grundsatz retteten die U-Boote der Vereinigten Staaten nicht, wenn unnötige und zusätzliche Gefahr für das U-Boot daraus entstand, oder das U-Boot dadurch verhindert wurde, einen weiteren Auftrag durchzuführen.'*¹⁵

Nimitz meende dus ook dat het redden van overlevenden niet hoeft plaats te vinden als er gevaar dreigt voor het schip zelf, of de onderzeeboot daarmee verhinderd zou zijn toekomstige opdrachten uit te voeren.¹⁶ Deze interpretatie van Nimitz is sindsdien en tot op heden door de VS herhaald, en door andere schrijvers overgenomen, als een juiste reflectie van hoe de reddingsplicht voor onderzeeboten in oorlogstijd kan worden ingevuld.¹⁷ Nederland is nooit gedwongen geweest een standpunt hieromtrent in te nemen.

Kanttekeningen op de VS-visie

Omdat de ontwikkeling van het oorlogsrecht sinds Neurenberg op sommige punten zowel in tekst als idee de waarborging van humanitaire belangen verder heeft bestendigd boven militaire belangen, zijn bij de VS-interpretatie echter kanttekeningen te plaatsen waardoor de overname daarvan mijns inziens niet zonder meer kan plaatsvinden. Ik stip de belangrijkste hieronder aan.

- Militaire belangen versus alle mogelijke maatregelen

De reddingsplicht is weliswaar een verplichting, maar niet één die absoluut is. De plicht moet gezien worden vanuit het uitgangspunt dat het oorlogsrecht een zeker realisme in zich draagt, geen altruïsme vraagt en het humaniteits-

De aanklager zag hierin een bevel om alle overlevenden te doden

beginsel niet tot het uiterste doorvoert. Het officiële commentaar van het Internationale Rode Kruis (mede voorbereid door de Nederlandse SBN(tit.) Mouton) op de regel luidt dan ook:

*'Generally speaking, one cannot lay down an absolute rule that the commander of a warship must engage in rescue operations if, by doing so, he would expose his vessel to attack.'*¹⁸

Eén verschuiving in het recht moet echter wel worden opgemerkt. Op het moment dat Dönitz terecht stond bestond het recht uit het Onderzeebootprotocol en een verdrag uit 1899, waarin de stand van zaken aangaande schipbreukelingen was dat oorlogvoerende partijen 'voor

zover de militaire belangen het veroorloven', maatregelen moesten nemen om naar drenkelingen te zoeken.¹⁹ Het verdrag uit 1899 is inmiddels vervangen door het Tweede Geneefse Conventie, waarin nu staat dat na ieder gevecht onverwijd 'alle mogelijke maatregelen' moeten worden genomen om drenkelingen te zoeken en aan boord te nemen.²⁰ 'Voor zover de

De Duitse U-Boten U-156 en U-506 met schipbreukelingen van de Laconia, 1942. (foto wikimedia commons/Leopold Schuhmacher)

Links de Duitse admiraal Karl Dönitz (1891-1980), rechts Chester Nimitz, Amerikaans admiraal (1885-1966). Beiden waren van mening dat het redden van overlevenden niet hoeft plaats te vinden als er gevaar dreigt voor het schip zelf, of de onderzeeboot daarmee verhinderd zou zijn toekomstige opdrachten uit te voeren. (foto's wikipedia.org)

militaire belangen dit veroorloven' is dus vervangen door 'alle mogelijke maatregelen'. Op dit punt is het zwaartepunt in de balans tussen militaire noodzaak en humaniteit verschoven naar humanitaire overwegingen.²¹

In deze context staat de positie dat eigen schip boven alles gaat zonder meer. Moeilijker wordt het echter wanneer drenkelingen niet worden gered omdat daarmee een toekomstige opdracht in gevaar komt of niet kan worden uitgevoerd, bijvoorbeeld omdat de boot ontdekt wordt of dat het hebben van gevangenen aan boord niet samen gaat met de opdracht. Oud-professor oorlogsrecht (en oud-marineofficier) Frits Kalshoven meende al als reactie op de VS-visie dat *mission accomplishment* geen op zichzelfstaand argument kan zijn om niet te voldoen aan de reddingsplicht, maar slechts in combinatie met andere argumenten de balans zou kunnen doen overslaan.²² Als dan zou het niet tot zinken brengen met het oog op de voortzetting van de missie meer in de rede liggen.

Sinds 1977 bestaat de regel dat personen die onder ongewone omstandigheden worden gevangengenomen en niet op de gebruikelijke wijze behandeld kunnen worden (lees: krijgsgevangenschap) moeten worden vrijgelaten.²³ Deze regel doelt op een kleine eenheid die achter de linies iemand gevangen neemt en met het dilemma wordt opgezadeld dat vrijlating onderkenning kan betekenen en vasthouden ook niet mogelijk is. Ook hier kiest het oorlogsrecht specifiek voor humaniteit boven militaire noodzaak. Het achterlaten van drenkelingen om aan de opdracht te voldoen is misschien niet volledig vergelijkbaar, maar de regel is wel illustratief voor de wijze waarop delen van het oorlogsrecht sinds Neurenberg zijn ontwikkeld, hetgeen in dit geval niet spreekt voor militaire belangen boven humanitaire. Afgevraagd kan dan ook nog worden of er nu nog wel genoeg (juridisch) draagvlak bestaat voor de positie dat het achterlaten van drenkelingen louter ten faveure van de opdracht de regel niet schendt. Overigens moet tot slot moet worden onderstreept dat het feit dat de VS ook een ongelimiteerde onderzeebootoorlog voerde niet leidde tot derhalve rechtmatig hande-

len aan Duitse zijde, maar tot uitsluiting van straf.²⁴

Conclusie

De blijvende spanning tussen aard en opdracht van de onderzeeboot en humanitaire overwegingen levert debat op waarin wel wordt beargumenteerd dat de reddingsplicht in oorlogstijd voor de onderzeeboot een andere invulling behoeft dan voor andere schepen. De kanttekeningen op de positie-Nimitz leiden naar mijn mening tot de conclusie dat deze vandaag de dag moeilijk houdbaar is. Maar antwoord geven op het dilemma wat te doen in is in algemene zin onmogelijk omdat elke situatie natuurlijk anders is. Wel kunnen enkele punten worden onderstreept:

Ten eerste leidt de bijzondere aard van het schip niet tot een uitzonderingspositie in het oorlogsrecht, maar eerder tot beperkingen van de inzetbaarheid in bepaalde activiteiten.

Ten tweede staat het uitgangspunt dat de reddingsplicht niet absoluut is en zeker niet voor gaat op de veiligheid van het eigen schip. Er is echter wel acceptatie dat de eigenaardigheid van een onderzeeboot in relatie tot de dreiging kan leiden tot het moeten zoeken naar alternatieve manieren om personen te (laten) redden.

Ten derde wordt de ruime VS-interpretatie van de reddingsplicht sinds Neurenberg vaak herhaald waarin militaire belangen een sterke drijfveer vormen om niet naar drenkelingen op zoek te gaan. Dit moet mijns inziens echter wel in het licht worden gezien van het feit dat het oorlogsrecht verder is geëvolueerd om humanitaire overwegingen meer te bestendigen en waarin in dit geval militaire belangen minder op de voorgrond zijn komen te staan.

Om ten slotte nog even terug te keren naar de hedendaagse technische ontwikkelingen; Net als de onderzeeboot toen wordt de gewapende drone nu ingezet in omstandigheden die het middel een negatieve connotatie meegeven. Maar kunnen we verwachten dat het drone-debat dezelfde uitkomst zal hebben? Op basis van de huidige discussie is mijn verwachting van wel. Geen verbod, maar onderwerping aan het toepasselijk recht. De uitdagingen van vandaag zullen voornamelijk liggen in de vraag *welk* rechtsregime dan van toepassing is in een conflictsituatie, aangezien in huidige conflicten met betrekking tot terrorisme nauwelijks transparantie bestaat over de juridische context waarin dit plaatsvindt. <

LTZA 1 mr. M.D. (Martin) Fink is universitair docent Militair Recht aan de NLDA en doceert Oorlogsrecht.

Noten

Scan de code of ga naar www.kvmo.nl/2014 voor het downloaden van de voetnoten.

10X

AAN HET WOORD

SADBZ SOPHIE SCHOUTEN

Geboortedatum : 17 juni 1991
In dienst sinds : 17 augustus 2010
Opleiding : Zeedienstopleiding en bachelor Militaire Systemen & Technologie
Waarom bij de KM : Omdat ik van afwisseling en teamwork houd en dat hier heb gevonden.

AMBITIE

Allereerst wil ik mijn bachelor en zeewachtstandaard A halen om vervolgens het liefst een master te volgen. Wat daarna komt is voor mij nog zo ver weg dat ik daar nog niet echt over nadenk.

BEWONDERING

Ik heb bewondering voor anderen die in mijn ogen zo goed als alles kunnen: goed studeren, sporten, sociaal zijn en goed zijn in hun vak. Een mooi voorbeeld hiervan is Epke Zonderland.

ERGERNIS

Aan mensen die denken dat ze meer zijn dan anderen en die koste wat het kost hun doel willen bereiken, zonder rekening te houden met anderen. Samen bereik je meer dan alleen.

BELANGRIJKE ERVARING

Voorzitter van het Centraal Sportbestuur op het KIM. Door het organiseren van de A&C-wedstrijden heb ik kennis gemaakt met de andere krijgsmachtonderdelen en een opstap gemaakt naar het goed leiding geven aan een team.

VERANDEREN

Binnen de KM zou de opstelling tijdens het marcheren moeten veranderen. De kleine mensen voorop en de langere achteraan, zodat ik niet hoeft te rennen en ook voor me uit kan kijken.

TOEKOMSTPERSPECTIEF

Voor de komende 10 jaar doorgroeien binnen de KM. Wat er daarna gebeurt zie ik dan wel weer.

PENSIOEN

Ben ik daar nu al voor aan het sparen? Ik moet toegeven dat ik daar nog totaal niet aan denk!

FAVORIETE WEBSITES

Google is de website die ik het meest gebruik, hier kan ik altijd het antwoord vinden. Verder vermaak ik me met amuseante filmpjes op youtube.

FAVORIETE SPORTEN

Eigenlijk vind ik alle sporten leuk om te doen. Op dit moment speel ik zaalvoetbal, maar vroeger heb ik altijd gehockeyd. Ook ben ik in oktober met een KIM-team naar Rio de Janeiro geweest voor een zeilregatta van het KIM daar.

MUZIEK

Zelf speel ik al sinds mijn zesde dwarsfluit en kan dat op het KIM bijhouden. Daarnaast luister ik eigenlijk naar allerlei soorten muziek, zolang het maar geen hardcore is.

Werkgroep Postactieven KVMO

Al meer dan 30 jaar ten dienste van de postactieve marineofficier

De huidige Werkgroep Postactieven. Vlnr, LTZ 1 b.d. P. Stiphout, drs. R.W. Mannak, LTZSD 2 OC b.d. C.M.P. Kipp-Broekman, KTZ b.d. H. van Eijdsen, KTZA b.d. mr. M.J. Hellendoorn, KTZA b.d. P.J.G. van Sprang, ir. Q.A. de Wijn, LTZ 2 OC b.d. D.C. Doornik, KTZA b.d. P.J. van de Wiel, KOLMARNIS b.d. A.P. Madsen, VLOP KLTZ b.d. ds. drs. F.V. Rookmaaker, KLTZA b.d. P.A. Brons.

Op 23 januari 1980 werd de 'Werkgroep Postactieven' door het toenmalige hoofdbestuur van de KVMO geïnstalleerd. Met een van de oprichters van deze werkgroep, KTZ b.d. H.G.D. Eysink Smeets, blikken we terug op die eerste periode.

Aansluitend aan dit interview zet de huidige voorzitter van de werkgroep, KTZA b.d. P.J.G. van Sprang, de heden-daagse doelstelling, werkwijze en werkzaamheden nog eens op een rijtje.

Kolonel Eysink Smeets, waarom werd de Werkgroep Postactieven opgericht?

'Eind jaren '70 groeide in Nederland het besef dat de groep postactieven een steeds groter deel van de samenleving ging uitmaken. Onvermijdelijk gevolg was dat die groep langs velerlei kanalen steeds duidelijker aandacht vroeg voor de behartiging van haar belangen.

Dit vormde aanleiding voor het toenmalige hoofdbestuur van de KVMO om in april 1979 in het Mededelingenblad van de KVMO (het 'blauwe katern') een oproep te plaatsen voor deelname aan een werkgroep, die de wensen van en mogelijkheden voor de postactieve leden zou moeten inventariseren.

Hierop reageerden een paar leden. Resultaat: op 23 januari 1980 werd een "Werkgroep Postactieven" geïnstalleerd, bestaande uit LTZVK2OC b.d. A.P. van Bruggen, LTZVK2OC b.d. A. de Koning, KLTZ b.d. H.G. Kromhout, LTZSD 1 b.d. K.G. Spaans en mijzelf.'

Wat was de opdracht die de werkgroep meekreeg en wat was de doelgroep?

'De opdracht van het dagelijks bestuur aan de werkgroep luidde: "Het inventariseren van wensen en mogelijkheden

aangaande een grotere participatie binnen de VMO van postactieve marineofficieren".

Deze ruim geformuleerde taakopdracht bood een scala aan mogelijkheden, doch gaf helaas niet aan het "waarom" of welk gericht doel het dagelijks bestuur voor ogen stond. Men kon zich zelfs afvragen, of er wel van "grotere" participatie sprake kon zijn, waar er tot nog toe nauwelijks aandacht was besteed aan de postactieven.

De werkgroep ging er vanuit, dat drie groepen belang zouden kunnen hebben bij participatie van postactieven. Ten eerste de postactieven zelf, en hierbij gaat het om de behartiging van de materiële en immateriële belangen van deze groep.

Ten tweede de (toen nog) VMO, die baat zou kunnen hebben bij de kennis en kunde van de postactieven. En ten derde de Koninklijke Marine. Geredeneerd werd dat in de burgermaatschappij de postactieve altijd bekend zou blijven als de "gewezen marineofficier". Van hem mag men terecht inzet verwachten bij de verdediging van de belangen van 's lands defensie en die van de Koninklijke Marine in het bijzonder. Daarom was het in het belang van de KM om de postactieven niet van het bedrijf te laten vervreemden.'

Hoe gingen jullie in het begin te werk?

'De werkgroep maakte een inventarisatie van mogelijkheden en wensen die van belang zouden kunnen zijn voor een of meer van de drie genoemde groepen. Die inventarisatie kan schematisch als volgt worden weergegeven:

	PA-en	VMO	KM
Ontslagbegeleiding	x	-	-
Legitimatiebewijs	x	-	x
Contactbijeenkomsten PA-en	x	x	x
Lidmaatschap weduwe/weduwenaar	x	x	-
PA-lid VMO-besturen	x	x	-
Arbeidsbemiddeling	x	x	-
Onderlinge hulpverlening	x	x	-
Vaartochten / bezoeken aan KM	x	-	x
Faciliteiten buitenland	x	-	-

De werkgroep maakte een inhoudelijke uitwerking van deze mogelijkheden en wensen en vatte dat allemaal in een rapport, dat werd afgesloten met de conclusie : “Gelet op het resultaat van de inventarisatie is de werkgroep van mening, dat haar instelling zinvol is geweest. Zij is verder van mening, dat met de aanbieding van dit rapport haar opdracht is voltooid.”

Het hoofdbestuur had echter een andere mening en stelde: “Als jullie dat allemaal zo goed weten, moeten jullie er ook maar wat aan doen!” En dus bestaat de werkgroep Postactieven nu al meer dan 30 jaar!’

Waar hield de werkgroep zich in die beginjaren zoal mee bezig ?

‘Met een heleboel onderwerpen! Ik zal er een paar noemen. Om te beginnen met ontslagbegeleiding. In samenwerking met de toenmalige VBZ (Vereniging Beroepschepelingen Zeemacht, thans VBM) werd het Bureau Personeelszorg van het ministerie geholpen een goede vorm te vinden voor de organisatie van de LOM-dagen (Leeftijdsontslag Militairen). Naast de aanvankelijk voorlichting over uitsluitend de UKW (de Uitkeringswet Gewezen Militairen) en pensioen kregen nu ook de immateriële gevolgen van het verplicht ontslag en de gezondheidszorg ruime aandacht. Bij deze bijeenkomsten waren nu ook de levenspartners welkom.

De werkgroep droeg ook bij aan aan de inhoud van de “Handleiding bij dienstverlating”.

Omdat de voorlichting over het pensioen op de LOM-dagen eigenlijk veel te vroeg werd gegeven, is de KVMO sinds 1991 overgegaan tot de organisatie van de 64-jarigendag met als onderwerp de “Overgang van UKW naar pensioen”.

Een ander onderwerp waar we ons mee bezig hielden was het moeten tonen van een legitimatiebewijs bij bezoeken aan c.q. vaartochten met de KM. Velen vonden het onaangenaam zich na het verlaten van de dienst niet meer als ex-marineman te kunnen legitimeren. Dit was o.m. van belang voor het kunnen bezoeken van een instelling, waar men vroeger was geplaatst, het lid-blijven van een (auto)hobbyclub op marineterrein, het bezoeken van de Nieuwe Haven in Den Helder, en dergelijke. Aan deze behoefte werd tegemoetgekomen door de instelling van een ID-card voor gewezen KM-militairen. In het midden van de 80-er jaren werd daarnaast de Veteranenpas ingevoerd.

Om het contact met de PA-leden van de KVMO te verbeteren werd er vele jaren naar gestreefd, dat iedere KVMO-afdeling een PA-lid in haar bestuur had. Die pro-

beerde niet alleen in de afdeling het contact met PA-leden te versterken maar kon ook als lid van de Werkgroep PA hun belangen in de afdeling (en zo bij het hoofdbestuur) naar voren brengen. Inmiddels is het zo dat iedere KVMO-afdeling een PA-lid in het bestuur heeft en de voorzitter van de WGPA lid is van het hoofdbestuur.

Onderlinge hulpverlening was in het begin ook een belangrijk onderwerp. Gedurende enkele jaren heeft de werkgroep een aantal leden bereid gevonden zich beschikbaar te stellen als consulent. Hun namen en adressen werden bekend gemaakt en leden die in moeilijkheden raakten zouden hen te hulp kunnen roepen. Van dit “instituut” werd echter uitermate weinig gebruik gemaakt. Vermoedelijk vond men zelf wel een collega die wilde helpen. De consulenten werden derhalve bedankt, maar tot op de dag van vandaag kan men zich met problemen tot het KVMO-secretariaat wenden, dat zich zal inspannen een oplossing c.q. de weg tot een oplossing te vinden.’

Hoe en sinds wanneer is eigenlijk het landelijk veteranenbeleid van start gegaan?

‘Niet alleen bij de VMO kreeg het onderwerp Veteranen de hen toekomende aandacht. Ook bij de andere krijgsmachtdelen begon men zich er steeds meer mee bezig te houden. In 1987 stond er eindelijk een politicus op, die zich het lot van de Indiëveteranen aantrok. De VVD-minister van Defensie Wim van Eekelen benoemde Durk van der Mei, oud-staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, tot vertrouwensman Oud-militairen Indiëgangers. Hij kwam in februari 1989 met een rapport, waaruit bleek dat de veteranen zich sterk miskend voelden. In de eerste plaats moest er erkenning van de overheid komen en ook materiële en immateriële hulp.

De volgende minister van Defensie, Relus ter Beek, heeft ter uitvoering van het rapport van der Mei de basis gelegd voor het na de erkenning tot stand gekomen veteranenbeleid. Een belangrijke partner daarbij was de in 1989 opgerichte Stichting Veteranen Platform, waarbij de VMO zich al snel aansloot. Sindsdien heeft een lid van de WG PA steeds deel uitgemaakt van het Hoofdbestuur van het Platform, hetgeen culmineerde in de uitverkiezing van KOLMARNIS A.H.P. Knoppen tot voorzitter.

Daarnaast heeft een lid van de werkgroep in de periode 1991-1995 als eerste directeur de Stichting Dienstverlening Veteranen helpen opzetten. Deze stichting heeft tot doel de immateriële steun aan veteranen veilig te stellen. Zo waren en zijn er nog tal van terreinen, waarop door de werkgroep initiatieven zijn ontplooid of waarover werd c.q. wordt gesproken.

Ten slotte mag niet onvermeld blijven dat in 1982 een enquête werd gehouden onder de postactieve leden, waaruit vele aanwijzingen werden verkregen waar de werkgroep zich mee bezig diende te houden.

De bovengenoemde onderwerpen, en er zijn er nog veel meer, hebben de afgelopen jaren veel inzet vereist van het hoofdbestuur en het Georganiseerd Overleg. De Werkgroep is daarbij voor het bestuur een niet meer weg te denken advieslichaam geweest, dat de belangen van de postactieve leden van de KVMO - en van de actieven, want dat zijn de toekomstige postactieven! - zo goed mogelijk behartigt.’

KTZA b.d. P.J.G. van Sprang, voorzitter van de Werkgroep Postactieven sinds 2007, beantwoordt vragen over de huidige werkwijze en werkzaamheden van de werkgroep.

Waarom is er vandaag de dag nog een Werkgroep Postactieven?

'Geconstateerd kan worden dat de werkgroep zich niet alleen bezighoudt met een aantal van oudsher bekende onderwerpen, maar zich ook oriënteert op nieuwe terreinen en hier initiatieven voor ontplooit. Als zodanig is de werkgroep nog steeds relevant voor het hoofdbestuur van de KVMO. Deze ontwikkeling sluit overigens voor een groot

deel aan bij de inventarisatie uit begin jaren '80, bij de oprichting van de werkgroep. De - niet uitputtende - opsomming hieronder illustreert dit.

Laat ik onze drie grootste activiteiten even voor het voetlicht halen. Wat betreft de 64-jarigendag wordt deze jaarlijks door een subwerkgroep vanuit de Werkgroep Postactieven voorbereid. Daarbij komen een aantal vaste onderwerpen aan de orde maar het blijft een uitdaging om degenen die aan de vooravond van het pensioen staan ieder jaar weer een goed en actueel programma te bieden.

Met betrekking tot het Maritiem Evenement is een andere subwerkgroep vanuit de WGPA elk jaar druk bezig invulling te geven aan het programma van deze dag. Bijzonder is dat het enthousiasme om deel te nemen aan het Maritiem Evenement (ook onder de "jongeren"!) ieder jaar verder stijgt. Dat is, wat mij betreft, zeker een compliment aan degenen die zich met de organisatie van deze dag bezighouden.

Last but not least; sinds 2009 organiseert de KVMO tweejaarlijks haar "eigen" Veteranendag; vooral dit onderwerp vereist een zeer degelijke voorbereiding, gezien het "kritische" maar ook zeer gemotiveerde gezelschap dat deze bijeenkomst bijwoont.'

Hoe gaan jullie nu te werk?

'We werken binnen de werkgroep met twee lijsten met onderwerpen: de "beginlijst" [zie het schema op de vorige pagina, red.] en een min of meer vaste aandachtspuntenlijst.

Op de laatstgenoemde lijst staan per onderwerp steeds twee of meer namen van WGPA-leden bij (los van hun

algemene lidmaatschap) die zich specifiek met dat onderwerp bezighouden.

Ik noem ze puntsgewijs:

- Deelname aan werkgroep Pensioenen & Sociale zekerheid (WPS) van de GOV|MHB
- Veteranenzaken (deelname in de vergaderingen van het Veteranenplatform)
- Terugkoppeling naar het Marineblad (rapportages etc.)
- Contacten met NOV, KVEO en sinds kort ook de Onafhankelijke Defensiebond (ODB)
- Beleid Postactieven Defensie
- LOM-dagen
- Vertegenwoordiging in Ledenraad GOV|MHB
- De subwerkgroepen: Ledenwerving (KVMO breed), Belastingsservice, 4^e KVMO Veteranendag 2015, 64-jarigendag, Maritiem Evenement

Niet alle onderwerpen komen iedere vergadering aan de orde; alleen als er iets over te melden valt of als er besluitvorming over moet plaatsvinden.'

Waar houdt de werkgroep zich nu mee bezig?

'Bovenstaande opsomming moge duidelijk zijn. Daarnaast wil ik inhaken op de opsomming van de eerste voorzitter van de WGPA en over een aantal onderwerpen de stand van zaken anno 2014 geven. Wat betreft de 64-jarigendag, deze is (nog) steeds een schot in de roos. Vanuit het KVMO-adresbestand worden alle betrokkenen en partners uitgenodigd en blijft het met o.m. een groot reüniegehalte een groot succes.

Dan de LOM-dag: er is altijd een vertegenwoordiger van de WGPA bij aanwezig (vroeger mochten de KVMO en VBZ bij deze bijeenkomst een toelichting geven maar dat is al lang niet meer toegestaan vanwege het feit (terecht) dat iedere belangenvereniging dan het woord zou moeten voeren, hetgeen wegens tijdgebrek niet mogelijk is).

Een lid van de Werkgroep Postactieven in elk afdelingsbestuur blijft ons streven, hetgeen tot nu toe ook gerealiseerd wordt (waarbij zij aangetekend dat het aantal afdelingen natuurlijk sterk is verminderd). Uiteraard richten wij ons weer op de organisatie van het Maritiem Evenement 2014. Tot slot, de veteranen; vanaf 2009 wordt tweejaarlijks de KVMO Veteranendag georganiseerd; we richten ons nu op de organisatie in 2015.'

Wat staat er verder op de agenda?

'Wat betreft het "dossier" postactieven ben ik voor wat betreft de inbreng vanuit Defensie niet positief; herhaaldelijk hebben we zowel schriftelijk als mondeling hiervoor aandacht gevraagd, waarbij het onderwerp ergens weer in een (andere?) bureaulade verdwijnt. Wel ben ik positief over de inbreng vanuit de (enthousiaste) leden van de Werkgroep Postactieven (met behulp van het secretariaat op de Wassenaarseweg) op velerlei gebied. Pensioenen en uitkeringen zijn uiteraard blijvende punten van veel aandacht. Zorgpunt is wel het "simpele" inventarisatieprobleem en de betrokkenheid van jonge veteranen; hoe bereik je iedereen! Daarom zullen we in 2014 een nieuwe inventarisatieslag maken onder de leden KVMO, om zo de "jonge" veteranen zichtbaar te maken in het huidige ledenbestand.' <

Overzicht voorzitters WGPA

23-01-1980	H.G.D. Eysink Smeets
19-06-1991	P.A. Kroon
13-04-1994	F. Bakker
12-04-1995	W. in 't Veld
13-05-1998	A.J. Zwijnenburg
27-09-2007	P.J.G. van Sprang

Werkgroep Jongeren : wat gaan we doen in 2014?

De WGJ heeft dit jaar een aantal leuke en interessante activiteiten op de rol staan. Zo willen we medio februari weer een avondbijeenkomst organiseren in de reeks 'Wat te doen voor je poen'.

In april hebben we een bezoek gepland aan Schiphol. En we houden dit jaar in ieder geval twee ops-borrels aan boord van een van Zijner Majesteits schepen. De Karel Doorman zal er, in november, één van zijn.

Hou de **facebook** groep, **www.kvmo.nl** en **Marineblad** in de gaten voor meer info over deze activiteiten! Heb je een goed idee voor de werkgroep? Laat van je horen op facebook of mail ons, wij zijn bereikbaar via **jongeren@kvmo.nl**

Het hoofdbestuur op werkbezoek

Ook in 2014 gaat het hoofdbestuur op verschillende locaties op werkbezoek, naar aanleiding van de plannen voor de agenda van de toekomst.

Het hoofdbestuur wil tijdens deze bezoeken met haar leden in gesprek over de bijzondere positie van de militair in de samenleving. Ook als er andere vragen zijn rondom het arbeidsvoorwaarden-overleg, de reorganisaties of pensioenen bent u van harte welkom.

In 2014 worden de volgende locaties bezocht:

3 maart	Rotterdam
5-12 april	de West (voorzitter en HSGO)
14 april	Utrecht
2 juni	Den Haag
22 sep	Doorn
3 nov	Den Haag
8 dec	Den Helder

Exacte locaties en tijden worden tzt bekend gesteld via twitter, facebook, kvmo.nl en nieuwsbrief KVMO.

19 juni 2014

100ste Algemene Vergadering KVMO! **100 AVKVMO**

Dit jaar vindt op donderdag 19 juni de 100ste Algemene Vergadering KVMO plaats. We zijn al druk bezig met de voorbereidingen voor deze bijzondere vergadering, die in Den Helder zal worden gehouden.

Dus, noteer alvast in uw agenda:

AVKVMO - donderdag 19 juni 2014 - Den Helder!

KVMO Detachement Nederlandse Veteranendag 2014

Ook in 2014 zal de KVMO weer met een detachement, samengesteld uit haar veteranen, deelnemen aan het defilé op zaterdag 28 juni tijdens de Nederlandse Veteranendag.

In het maartnummer van Checkpoint wordt het 'Aanmeldingsformulier Eigen Organisaties' opgenomen.

Indien u wilt deelnemen aan het detachement dient u dit formulier vóór 1 april 2014 ingevuld op te sturen naar het secretariaat van de KVMO:
Antwoordnummer 93244, 2509 WB Den Haag.

Het gecombineerde officierendetachement tijdens de Veteranendag 2013. (foto Peter Stiphout)

IN MEMORIAM

Het hoofdbestuur van de KVMO heeft de droeve plicht
u in kennis te stellen van het overlijden van:

KTZT b.d. **A.H.D. Hoppener** († 26 december 2013)
KTZE b.d. **V.E.G. Ulrich** († 12 december 2013)

LTZVK 2 OC b.d. **W.J.C. van de Ven** († 8 december 2013)
Mevrouw **C.K.K. van Dijk-Breuning** (†18 oktober 2013)

Wij betuigen de nabestaanden onze deelneming en wensen hun veel sterkte toe

Afdelingsactiviteiten eerste helft 2014

AFDELING NOORD

- 4 feb **Postactieve bijeenkomsten**
- 4 ma Locatie : Marineclub, Den Helder
- 1 apr Aanvang : 17.30 uur
- 6 mei
- 3 juni
- 26 apr **Heildronk KVMO**
- Locatie : Marineclub, Den Helder
- Aanvang : tussen 11.30 en 12.00 uur
- 4 mei **Kranslegging bij monument**
- 'Voor hen die vielen'
- Locatie : Den Helder
- Aanvang : 11.00 uur

AFDELING MIDDEN

- 11 feb **Afdelingsvergaderingen met aansluitend borrel**
- 11 mrt Locatie : Frederikskazerne, toren D, 5e verdieping
- 8 apr (VIP room), Den Haag
- 13 mei Tijd : 16.00-18.00 uur
- 10 juni

AFDELING ZUID

- 20 feb **Borrel met lezing (KVNRO)**
- Locatie : de Merelhoeve
- Aanvang : 17.00 uur
- 27 mrt **Borrel met lezing en diner (KVEO)**
- Locatie : de Merelhoeve
- Aanvang : 17.00 uur
- 27 apr **Oranjeborrel met broodmaaltijd (KVMO)**
- Locatie : de Merelhoeve
- Aanvang : 13.00 uur
- 23 mei **Barbecue (KVMO)**
- Locatie : de Merelhoeve
- Aanvang : 18.00 uur
- 17 juni **Dag met Belgische collegae (KVEO)**
- Locatie : n.o.t.g.
- Aanvang : n.o.t.g.
- Opmerking: de activiteiten staan open voor KVMO leden, ook als een andere vereniging de organisatie verzorgt.

DE DEADLINE VOOR HET AANLEVEREN VAN KOPIJ VOOR DE RUBRIEK KVMO-ZAKEN VOOR HET MAARTNUMMER IS 25 FEBRUARI 2014.

De Koninklijke Vereniging van Marineofficieren

Ere-leden:
KTZT b.d. ir. S.J.J. Hoffmann
KOLMARNS b.d. A.H.P. Knoppen
KTZ b.d. L.J.M. Smit
KTZA b.d. drs. T.G.D. Steenbeek

Hoofdbestuur:
Voorzitter:
KLTZ ing. M.E.M. de Natris
Vice-voorzitter:
LTZKOLMARNS J. de Wolf MSc.
Secretaris:
LTZ 2 OC M.M.H. Heijligers
Penningmeester:
KLTZA H.M.J. van de Burgt

Namens Afdeling Noord
KLTZE ing. F.J.J. Schoonhoff
Namens Afdeling Midden
KLTZ ing. W.P. Groeneveld
Namens Afdeling Zuid
KLTZ b.d. K.F.J. Henkelman
Namens Werkgroep Postactieven
KTZA b.d. P.J.G. van Sprang
Namens Werkgroep Elders Actieven
MAJMARNS KMR drs. H. Steensma
Namens Werkgroep Jongeren
LTZT 2 OC B.A. Meere Bsc

Afdelingsbesturen:
Noord:
KLTZE ing. F.J.J. Schoonhoff
KLTZ P.J. van Maurik
LTZVK 2 OC b.d. H.T. van

LTZSD1 b.d. mw. A.L.P. Vrijburg
LTZE 2 OC dr. ir. W.L. van Norden

Midden:
KLTZ ing. W.P. Groeneveld
KLTZE ir. J.J. Bleijs
KLTZ b.d. J. de Jonge
KTZA b.d. P.J.G. van Sprang

Zuid:
KLTZ b.d. K.F.J. Henkelman
maj KL b.d. P. van der Laan
KLTZSD A.J. Zwiers
KLTZA b.d. P.A. Brons (postactieven)
KLTZT T.S. van Tongeren

Caribisch Gebied:
KLTZA drs. P.J. van Roon

Adres secretariaat:
Wassenaarseweg 2
2596 CH Den Haag
T : 070-3839504
F : 070-3835911
E : info@kvmo.nl
W : www.kvmo.nl

De KVMO heeft een samenwerkingsverband met Onderlinge Bijstand (www.onderlingebijstand.nl). Voor nadere informatie of het verkrijgen van aanvraagformulieren kunt u contact opnemen met het secretariaat KVMO.

MARINESCHEPEN TIJDENS WO I

Dit jaar is het 100 jaar geleden dat de Eerste Wereldoorlog uitbrak. Op de achterkant van het Marineblad staan dit jaar een aantal keer historische foto's van marinematerieel uit de periode rond WO I.

O 2-klasse onderzeeboten

Het eerste schip van deze klasse kwam in dienst in 1911 en de laatste ging uit dienst in 1935. Op de foto liggen de vier onderzeeboten afge-meerd in Den Helder. Vlnr Hr. Ms. O 4 (1914-1935), O 2 (1911-1930), O 3 (1913-1932) en O 5 (1914-1935). (foto Nederlands Instituut voor Militaire Historie)